

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİME DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN AYRILIK
KAYGILARI İLE ANNELERİNİN AYRILIK KAYGILARI VE
BAĞLANMA BİÇİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Metin KAYA

Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Programı

MART 2022

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**TEMEL EĞİTİME DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN AYRILIK
KAYGILARI İLE ANNELERİNİN AYRILIK KAYGILARI VE
BAĞLANMA BİÇİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Mehmet Metin KAYA
(Y1912273006)**

**Psikoloji Anabilim Dalı
Psikoloji Programı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Halil EKŞİ

MART 2022

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Temel Eğitime Devam Eden Çocukların Ayrılık Kaygıları ile Annelerinin Ayrılık Kaygıları ve Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça ’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (15.03.2022)

Mehmet Metin KAYA

ÖNSÖZ

Bu çalışmada “Temel Eğitime Devam Eden Çocukların Ayrılık Kaygıları ile Annelerinin Ayrılık Kaygıları ve Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” amaçlanmıştır. Araştırmada ayrıca; temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygılarının, annelerinin ayrılma kaygıları ile ilişkisi ve temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygılarının, annelerinin bağlanma stilleri ile ilişkisinin araştırılması, annelerin bağlanma stillerinin, kendi ayrılık kaygıları ile ilişkisinin de araştırılması amaçlanmıştır. Çocukların bazı sosyo demografik özellikleri ile (çocuğun yaşı, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne eğitim düzeyi ile anne çalışma durumu) ayrılık kaygılarının ilişkisinin incelenmesi araştırmanın amaçlarındandır.

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Temel Eğitime Devam Eden Çocukların Ayrılık Kaygıları ile Annelerinin Ayrılık Kaygıları ve Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmam sürecinde önerileri ile önüme ışık tutan tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Halil EKŞİ hocama ve yüksek lisans sürecinde bana destek olan sevgili eşim ve aileme teşekkür ederim.

Mart, 2022

Mehmet Metin KAYA

TEMEL EĞİTİME DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN AYRILIK KAYGILARI İLE ANNELERİNİN AYRILIK KAYGILARI VE BAĞLANMA BİÇİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmada, temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla İstanbul ili, Bağcılar ilçesinde temel eğitime devam eden 6-11 yaş aralığında bulunan çocuklar hedeflenmiştir. İlkokul 1,2,3 ve 4. sınıfa devam eden bu çocuklar ile ilgili veriler, online ölçekler aracılığı ile annelerinden alınmıştır. Yapılan online ölçek uygulamasında 564 anneden gelen veriler ile araştırma sonuçları ortaya çıkmıştır. Araştırmada ölçekleri cevaplayan annelerden çocuklar ile ilgili tanımlayıcı özellikler hakkında da bilgi alınmıştır. Bu araştırmada tarama modellerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada, “Kişisel Bilgi Formu” ile yetişkin bağlanmalarını ölçen “İlişki Ölçekleri Anketi”, “Ayrılık Kaygısı değerlendirme Ölçeği-Ebeveyn Formu” ve yetişkin ayrılık kaygısını ölçen “Yetişkin Ayrılık Anksiyetesi Anketi” ölçekleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; annenin ayrılma kaygısının çocuğun ayrılma kaygısını yordadığı ve anne ayrılık kaygısının artmasının çocuğun ayrılık kaygısını artırdığı görülmüştür. Araştırmada çocuğun yaşının küçük olması, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, anne eğitim düzeyi ve anne çalışma durumunun çocukların ayrılık kaygısı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Araştırmanın tüm verileri birlikte değerlendirildiğinde; temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu nedenle araştırma sonuçlarına göre temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygılarını anne ayrılık kaygısının ve bağlanma biçiminin yordadığı değerlendirilmektedir. Araştırmada anne ayrılık kaygısının, çocuklardaki ayrılık kaygı düzeyini arttırdığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre anne bağlanma biçimlerinden korkulu ve saplantılı bağlanmanın çocuklardaki ayrılık kaygı düzeyini arttırdığı görülmüştür. Araştırmada annenin güvenli bağlanma oluşturmasının, çocuklardaki ayrılık kaygı düzeyini düşürdüğü görülmüştür.

Literatürdeki çalışmalar ile birlikte değerlendirildiğinde çalışmada araştırılan hipotezlerin, elde edilen bulgulara göre doğrulandığı değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, Ayrılık kaygısı, Çocuk ayrılık kaygısı, Yetişkin ayrılık kaygısı.

**THE RESEARCH OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE
SEPARATION ANXIETIES OF THE CHILDREN ATTENDING IN
ELEMENTARY EDUCATION AND THEIR MOTHERS' SEPERATION
ANXIETIES AND ATTACHMENT STYLES**

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine the relationship between separation anxieties of children attending elementary education and their mothers' separation anxieties and attachment styles. For this purpose, it is aimed to reach children between the age of 6 and 11 who continue their elementary education in Istanbul, Bağcılar and their mothers. All the data related to the children studying in the 1st, 2nd, 3rd and 4th grade primary school, was get from the mothers' by online scales. In online scales results of the research with the data which came from 564 mothers were obtained. In the study, the data giving information about the children, was get from the mothers answering the questionnaire. In the study, relational screening model one of the research model was used. In the study, "Personal Information Form" and "Relationship Scales Questionnaire" measuring adult attachment, "Separation Anxiety Assessment Scale-Parent Form" and "Adult Separation Anxiety Questionnaire" measuring adult separation anxiety were used. As a result of the research; it has been seen that the separation anxiety of the mother is effective on the separation anxiety of the child, and the increase in the separation anxiety of the mother increases the separation anxiety of the child. In the study, it was seen that the child's age, class level, number of siblings, mother's education level and mother's working status were associated with children's separation anxiety. Therefore, according to the results of the research, it is evaluated that the separation anxiety of the children who attend elementary education is predicted by the mother separation anxiety and attachment style. In the study, it was observed that mother separation anxiety increased the level of separation anxiety in children. According to the results of the research, it was observed that fearful and preoccupied attachment styles increase the level of separation anxiety in children. In the study, it was seen that the mother's secure attachment decreased the separation anxiety level in

children. When evaluated together with the studies in the literature, it can be evaluated that the hypotheses researched in the study are confirmed according to the findings.

Keywords: Attachment, Separation anxiety, Child separation anxiety, Adult separation anxiety.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
I. GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Amacı	3
B. Araştırmanın Önemi.....	3
C. Araştırma Hipotezleri.....	3
D. Sınırlılıklar.....	4
E. Varsayımlar	4
II. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
A. Bağlanma Kavramı ve Kuramsal Çerçeve	5
1. Bağlanma Kuramının Tarihçesi	10
2. Çocuklukta Bağlanma	11
3. Bağlanma Stilleri ve Yetişkinlikte Bağlanma	13
B. Ayrılık Kaygısı ve Kuramsal Temeli.....	16
1. Çocuklarda Ayrılma Kaygısı	16
2. Yetişkin Ayrılık Kaygısı	18
3. Bağlanma Kuramı Sisteminde Ayrılık Kaygısı.....	20
III. YÖNTEM.....	24
A. Araştırmanın Yöntemi.....	24
B. Çalışma Grubu	24
C. Veri Toplama Araçları	26
1. Kişisel Bilgi Formu	26
2. Ayrılık kaygısı Değerlendirme Ölçeği (Ebeveyn Formu)	26
3. İlişki Ölçekleri Anketi.....	27
4. Yetişkin Ayrılma Kaygısı Anketi.....	28
D. Verilerin İstatistiksel Analizi	28
IV. BULGULAR	30

A. Çocuk ve Annelerde Ayrılık Kaygısı ve Bağlanma Puan Ortalamaları ..	30
B. Çocuklarda Ayrılık Kaygısı, Anne Ayrılık Kaygısı ve Bağlanma Arasındaki İlişkiler.....	30
C. Anne Ayrılık Kaygısının Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Üzerine Yordaması	32
D. Anne Bağlanma Stilinin Çocuk Ayrılık Kaygısını Yordaması	33
E. Anne Bağlanma Stilinin Anne Ayrılık Kaygısı ile İlişkisi	35
F. Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Puanının Bazı Sosyo Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması.....	35
V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	43
A. Tartışma ve Sonuç.....	43
B. Öneriler	49
VI. KAYNAKLAR	50
EKLER.....	55
ÖZGEÇMİŞ.....	60

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 1 Katılanların Tanımlayıcı Özelliklere Göre Dağılımı	25
Çizelge 2 Normal Dağılım	29
Çizelge 3 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı, Anne Ayrılık Kaygısı ve Bağlanma Puan Ortalamaları	30
Çizelge 4 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı, Anne Ayrılık Kaygısı ve Bağlanma Puanları Arasında Korelasyon Analizi.....	31
Çizelge 5 Anne Ayrılık Kaygısının Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Üzerine Etkisi	32
Çizelge 6 Bağlanmanın Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Üzerine Etkisi.....	33
Çizelge 7 Bağlanmanın Anne Ayrılık Kaygısı Üzerine Etkisi.....	35
Çizelge 8 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam Puanının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu	35
Çizelge 9 Yalnız Kalma Korkusu Puanının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu	36
Çizelge 10 Terk Edilme Korkusu Puanının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu	36
Çizelge 11 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam Puanının Çocuğun Kardeş Sayısına Göre Farklılaşma Durumu	37
Çizelge 12 Yalnız Kalma Korkusu Puanının Çocuğun Kardeş Sayısına Göre Farklılaşma Durumu	37
Çizelge 13 Terk Edilme Korkusu Puanının Çocuğun Kardeş Sayısına Göre Farklılaşma Durumu	38
Çizelge 14 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam Puanının Çocuğun Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu	38
Çizelge 15 Yalnız Kalma Korkusu Puanının Çocuğun Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu	39
Çizelge 16 Terk Edilme Korkusu Puanının Çocuğun Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu	39
Çizelge 17 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam Puanının Çocuğun Yaşına Göre Farklılaşma Durumu	40

Çizelge 18 Yalnız Kalma Korkusu Puanının Çocuğun Yaşına Göre Farklılaşma Durumu.....	40
Çizelge 19 Terk Edilme Korkusu Puanının Çocuğun Yaşına Göre Farklılaşma Durumu.....	41
Çizelge 20 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam Puanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşma Durumu.....	41
Çizelge 21 Yalnız Kalma Korkusu Puanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşma Durumu.....	41
Çizelge 22 Terk Edilme Korkusu Puanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşma Durumu.....	42

I. GİRİŞ

Bağlanma, çocuğun bebeklik döneminde anne ya da bakım veren ile temel ihtiyaçlarının karşılanması sonucu oluşturduğu ilişkiyi tanımlamaktadır. Bu dönemde anne ya da bakım veren ile oluşan ilişki sonucu ortaya çıkan bağlanma bireyin hayatı boyunca sürebilmektedir (Bowlby, 2014). Çocukların duygusal gelişiminde annelerin sağlıklı duygusal gelişiminin rolü önemlidir. Çocuğun gelişiminde anne birincil öneme sahip olduğu için annelerin bağlanma stilleri ve ayrılık kaygılarının çocuğun aile içinde ve sosyal hayatta sağlıklı var olabilmesi açısından önemlidir. Aile içinde sürekli bir etkileşim olduğu göz önüne alındığında annelerin çocukların duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamada önemli etken olduğu ve çocuğun annenin kendisine yönelik tutumları sonucunda kendilik değeri, öteki ile bağlanma biçimleri ve kaygılarının şekillenmesi açısından bir temel teşkil ettiği değerlendirilebilir. İnsanlarda ilk fark edilen duygulardan biri de kaygıdır. Ortaya çıkan bu kaygının ilk şeklinin ayrılma kaygısı biçiminde olduğu söylenebilir (Ruppert, 2011). Bowlby, anneden ayrılma ile bireyin yaşadığı ilk tepkinin korku duygusu olduğunu belirtmiştir. Çocukluk döneminde bireyin evden uzaklaşmaya karşı geliştirdiği direnç, annesini ya da bakım vereni kaybetme kaygısından veya anneye duyulan özlemden kaynaklanmaktadır (Bowlby, 2014). Çocuk, özlem ve kaybetme duygusu nedeni ile güvenli üs olarak gördüğü evden ayrıldığında tek kalacağı ya da terkedileceği korkusunu yaşamaktadır. Ancak her çocuk bu durumu yaşamamaktadır. Bunun nedeni bebeklikte anne ya da bakım veren ile geliştirilen bağlanmanın biçimine göre değişiklik göstermektedir. Bu sebep ile çocuğun anne ya da bakım veren ile ilişkisinin biçimi ayrılık kaygısını nedeni olabileceği düşünülebilir.

Bireyin çocuk döneminde duygusal ve sosyal gelişiminde farklı duygular ile tanışmaları ve kendi yaşantısı yolu ile tepki vermeyi öğrendikleri bilinmektedir. Kaygı durumlarından biri olan ayrılık kaygısı da çocuğun karşılaştığı durumlara verdiği duygusal tepkilerdendir (Akman, 1994). Ayrılma kaygısı kişinin annesinden/bakım verenden ayrılması veya bağlandığı diğer kişiden ayrılması ya da ayrılma durumu beklentisinin olduğu zamanlarda ortaya çıkan kaygı olarak tanımlanmıştır (Bowlby,

2014). Birçok durumda çocukların yaşadığı ayrılık kaygısının arkasında ebeveynlerden ya da bakım verenden ayrılma ile ilgili kaygılarının olabileceği düşünülebilir.

Annelerin çocukları ile kurdukları bağlanma biçiminden, kendi çocukluklarında edindikleri bağlanma biçimlerini yansıttıkları düşünülebilir. Bu nedenle çocuğun ayrılık kaygısından söz edilirken annelerin ayrılık kaygıları ve bağlanma stilleri ilişkisi merak uyandırmaktadır. İlkokul çağında bulunan çocukların okulda yaşadıkları ayrılma kaygılarının okul korkusuna, okul reddine dönüşebildiği gözlenmektedir. İlkokula başlayan bir çok çocuğun okulun ilk günleri yabancı ortama girme, ortam kalabalığı ve gürültüsü nedeni ile kaygı yaşadıkları gözlemlenmektedir. Ancak belli bir süre sonra ortama uyum sağlama konusunda bir çok çocuk davranış geliştirebilmektedir. Ancak çocukların bir kısmında okul reddine ve isteksizliğe dönüşen sürekli bir kaygı durumu oluşabildiği gözlemlenmektedir. Çocuğun yaşadığı kaygı ebeveynlerden ayrılamama biçimine dönüşerek, ayrılık kaygısına dönüştüğü gözlenebilmektedir. Bu durum çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini de olumsuz etkileyebilmektedir. Çocuğun anneden, evden ayrılmasına ilişkin yaşanan zorluklara benzer zorluklar, annelerde de gözlemlenebilmektedir. Bu durum değerlendirildiğinde annelerin çocuklarına bağlanma biçimleri ve ayrılık kaygılarının çocukların ayrılık kaygılarını arttırdığı ve karşılıklı bir ilişki olduğu düşünülebilir.

Literatür incelendiğinde anne babanın ayrılık kaygısı ve bağlanma stillerinin çocuklar üzerinde etkisi olduğunu ayrı ayrı inceleyen araştırmalar mevcuttur. Literatürde okul öncesi dönem ile ilgili araştırmalar olsa da temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi birlikte inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu durumlar göz önüne alınarak araştırmanın problemi temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Araştırma yapılırken anne ayrılık kaygısı ve anne bağlanma biçiminin çocuğun ayrılık kaygısını nasıl yordadığına bakılmıştır. Ayrıca anne ayrılık kaygısı ile anne bağlanma biçimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada çocukların sosyo demografik bazı özelliklerinin ayrılık kaygı düzeyleri ile ilişkisi analiz edilmiştir. Bu analizde anne eğitim düzeyi, kardeş sayısı, çocuğun sınıf düzeyi, çocukların buldukları yaş ve anne çalışma durumu değişkenlerinin ayrılık kaygısı ile ilişkisi incelenmiştir.

A. Araştırmanın Amacı

Çalışmada; temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasında ilişki olup olmadığının araştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışma ile annelerin bağlanma stilleri ve ayrılma kaygılarının, çocuklarının ayrılma kaygılarını nasıl yordadığının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada ayrıca; temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygılarının, annelerinin ayrılma kaygıları ile ilişkisi ve temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygılarının, annelerinin bağlanma stilleri ile ilişkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada annelerin bağlanma stillerinin, kendi ayrılık kaygıları ile ilişkisinin de araştırılması amaçlanmıştır. Çocukların bazı sosyo demografik özellikleri ile (çocuğun yaşı, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne eğitim düzeyi ile anne çalışma durumu) ayrılık kaygılarının ilişkisinin incelenmesi araştırmanın amaçlarındandır.

B. Araştırmanın Önemi

Bağlanma ve ayrılma kaygısı ile ilgili araştırmalar ve yapılan çalışmalar incelendiğinde, yapılan çalışmaların genel olarak okul öncesi çocuklar ile sınırlı olduğu görülmektedir. Ülkemizde ilkököl düzeyinde bu çalışmanın gerçekleştirilmesi alana yönelik önemli bir çalışma olarak katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Annelerin bağlanma biçimleri ve ayrılık kaygılarının çocukların ayrılık kaygısını nasıl yordadığının bilinmesi çocuk gelişimi, psikoloji alanı ve ailelere katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde; ilkököl çağı çocukların ayrılma kaygıları ile annelerinin bağlanma ve ayrılma kaygısı arasındaki ilişkinin birlikte incelenmesi açısından bu çalışmanın bir ilk olacağı değerlendirilmektedir.

C. Araştırma Hipotezleri

Hipotez 1: Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 2: Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygılarını annelerinin ayrılma kaygıları yordamaktadır.

Hipotez 3: Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları, annelerinin bağlanma stilleri ile yordanmaktadır.

Hipotez 4: Annelerin bağlanma stilleri, ayrılık kaygıları ile ilişkilidir.

Hipotez 5: Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygı düzeyleri, sosyo demografik bazı özelliklere göre (çocuğun yaşı, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne eğitim düzeyi ile anne çalışma durumu) farklılaşmaktadır.

D. Sınırlılıklar

1. Araştırma; Temel eğitime devam eden çocuklar ve bunların anneleri ile sınırlıdır.

2. Araştırma; Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasında anlamlı bir ilişki incelemesinde kullanılan ölçüm araçlarının verileri ile sınırlıdır.

3. Araştırma; İstanbul ili Bağcılar ilçesinde ilkokul düzeyinde eğitimlerine başlayan ve devam eden çocuklar ve bunların anneleri ile sınırlıdır.

E. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan bireylerin ölçekleri yanıtlarken duygu ve düşüncelerini dürüstlikle yansıtacakları varsayılmaktadır.

2. Araştırmada kullanılacak ölçeklerin amaca yönelik nitelikte olacağı varsayılmaktadır.

3. Katılımcıların ölçek sorularını içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

A. Bağlanma Kavramı ve Kuramsal Çerçeve

Bağlanma kuramı psikiyatrist ve çocuk psikanalisti olana John Bowlby tarafından geliştirilmiştir. Kuramda nesne ilişkileri kuramı temel alınsa da birçok alandan yararlanılmıştır. Kuramda, bebeklik ve çocukluk döneminde bağlanma biçimleri üzerinde durulur (Morsünbül ve Çok, 2011).

Bowlby bakımevlerinde bulunan çocuklar ile gerçekleştirdiği çalışmalar sonucunda çocuğun hayatta kalabilmesi için bakım verenin önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bağlanma kuramında bağlanma kavramı; bireyin kendisi için önemli gördüğü öteki ile kurduğu güçlü duygusal bağlar olarak tanımlanmıştır. Bağlanma durumunun bebekler ve çocuklar için önemli olduğu görülmüştür. Bebek için bağlanma ne kadar önemli ise annenin ya da bakım verenin de bu ilişki için biyolojik olarak hazır olmasının önemi bağlanma kuramında belirtilmektedir (Sümer ve Güngör 1999a).

Yetişkinlik döneminde sosyal ilişkilerin şekillenmesinde bebeklik ve çocukluk döneminde oluşan bağlanma önemlidir.

Kuram bağlanmayı üç temel üzerine oturtmaktadır. Bunlar; yakınlık, güvenli üs ve güvenli sığınak olarak belirtilmektedir. Çocuğun kendini güvende hissetmesi için bu üç durumun gerçekleşmesi gerekir. Bu üç durum devreye girdiğinde çocuk kendini güvende hissederek çevresini daha rahat biçimde keşfetme olanağı bulacaktır. Bowlby insanların yaşamları boyunca kendisi dışında bir başkasına ve onun desteğine ihtiyaç duyduğunu söyler. Birey için gerekli olan bu destek ve ihtiyaçları karşılandığında insanlar kendilerini kolayca keşfedebilir ve sahip oldukları yetenekleri rahatça ortaya koyabilmektedirler. Bu durum kişinin mutluluğu açısından önemlidir (Özeren ve Akın, 2016).

Bağlanma kuramında; bebeğin anne ya da bakım veren ile kurduğu ilişki kendisi ve ötekisi ile ilgili imgeler oluşturmasının temelini oluşturmaktadır. Bebek ya da çocuğun geliştirdiği bu imgeler ileriki yaşamında kullanacağı taslaklardır. Kişinin erken yaşta oluşturduğu bu imgeler kendilik değerini, duygularının şekillenme

biçimini ve özsaygısının oluşumunu etkiler. Erken yaşta edinilen bu imgeler, öteki için kendisinde oluşan güven duygusunun ve sosyal ilişkilerin şekillenmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Bowlby'nin "içsel çalışan modeller" adını verdiği bu durum, anne ya da bakım veren ile geliştirilen ilişkiye bağlıdır (Santrock, 2018).

Bebek anneye/ bakım verene ihtiyaç duyduğunda bu ihtiyaç zamanında karşılandığında oluşan imgeler destekleyici, ulaşılabilir, güven verici ve destekleyici bir hal alır. Bu durum güvenli bağlanmanın oluşmasını sağlar. Ancak ihtiyaç halinde anne/bakım veren çocuğun ihtiyaçlarını karşılamada eksik kalırsa ya da ihtiyaçları karşılamayı reddederse bu durum güvenli bağlanmayı olumsuz etkileyecek ve güvensiz bağlanma durumu oluşabilecektir. İhtiyaçları karşılanmayan çocuk kendini değersiz hissedecek ve sevilmeyen biri olarak imgeleme oluşturabilecektir. Çocukta oluşan bu "içsel çalışan modeller" ileriki yaşlarda kurulan tüm ilişkileri şekillendirecektir (Morsünbül ve Çok, 2011).

İnsanların erken yaşlarda zihinlerinde oluşan kendilik değeri ve diğer insanlara yönelik değer, ileriki yaşlarda kolayca değiştirilemez. Erken yaşta bağlanma ile ilgili oluşan modellemelerin değişmesi de oldukça zordur. Ainsworth ve arkadaşları da bağlanma konusunu çalışmış psikologlardır. Ainsworth ve arkadaşları Bowlby'nin geliştirdiği kuramı test etmek için "yabancı ortam deneyi" diye adlandırdıkları bir deney yapmışlardır. Deneyin işleyişi şu şekilde olmuştur; 12-18 ay arası çocuklar hem teker teker hem de anneleri ile birlikte tanımadıkları bir ortam olan laboratuvara alınır. Belli bir zaman geçtikten sonra içeri bir yabancı girer ve anne odadan çıkar. Bir zaman sonra anne tekrar odaya girer. Bu durumun oluşturulmasındaki amaç; çocuklardaki bağlanma şekillerinin etkinleştirilmesidir (Main, 1990; akt. Sümer ve Güngör, 1999b).

Yabancı ortam deneyinde; çocukların buldukları ortama tanımadıkları biri girdiğinde annelerini/bakım verenlerini sığınacakları güvenli kişi olarak görme eğilimlerini, anne/bakım veren bulunulan ortamdan ayrıldıklarında yaşadıkları kaygıları ve yaşanan kaygı ile baş etme becerilerini araştırmıştır.

Bu çalışmada bağlanma şekilleri ve dört durum üzerinde çalışılır;

- 1- Çocuk çevresini ne derece araştırmaktadır.
- 2- Çocuk annesinin ya da bakım verenin ayrılmasına nasıl tepki vermektedir.
- 3- Çocuk yabancı birine nasıl tepki göstermiştir.
- 4- Anne geri döndüğünde çocuk nasıl tepkiler ortaya koymuştur.

Bu çalışma sonunda ortaya çıkan bağlanma biçimleri;

- 1- Güvenli bağlanma
- 2- Kaygılı/kararsız bağlanma
- 3- Kaçınan bağlanma, olarak değerlendirilir ve tanımlanır.

Çalışmada güvenli bağlanan çocukların girdikleri yabancı ortamı araştırdıkları ve anne ortamdaki ayrılınca kaygı durumlarının az olduğu gözlenmiştir. Anne ortama geri döndüğünde anne ile yakınlaşmadan sonra tekrar ortamı araştırdıkları gözlenmiştir. Bu çocukların tehlike durumu algıladıklarında annelerini güvenli üs olarak gördükleri ve değişime ve yeni insanlara olumlu tepki verebildikleri gözlenmiştir. Kaygılı/kararsız bağlanan çocukların anneleri ya da bakım vereni ortamdaki ayrıldığında bu çocukların kaygı düzeylerinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Anne/bakım veren ortama geri döndüğünde bu çocuklar daha geç yatışmışlardır. Bu çocukların tehdit olarak algılanana karşı yüksek duyarlılık gösterdikleri görülmüştür. Bu çocukların annesi/bakım vereni güvenli üs olarak görmedikleri gözlenmiştir.

Kaçınan bağlanan çocuklarda anne/bakım veren ortamdaki ayrıldığında çok az kaygı tepkisi olduğu ve bakım verene yakınlık kurmaktan kaçındıkları görülmüştür. Anne/bakım veren ortama geri döndüğünde anneye/bakım verene değil ortam ile ilgilendikleri görülmüştür.

Çocuklarda güvenli bağlanma oluşması için ihtiyaçlarının anne/bakım veren tarafından tutarlı, ve sürekli karşılanması, anne/bakım verenin ulaşılabilir ve duyarlı olması ile doğrudan ilişkilidir (Doğan, 2016).

Çocuğun anne/bakım veren ile ilişkisi ileriki yaşlarındaki ruh sağlığını önemli ölçüde etkilemektedir. Yapılan bazı araştırmalar güvensiz bağlanma ile ilaçların kötüye kullanımı, sosyal fobi ve depresyon arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Güvenli bağlanan kişiler genellikle hayatları boyunca öz saygıları yüksek, kendi kendine yeten, benlik algıları gelişkin bireylerdir. Güvenli bağlanan kişiler hayata pozitif bakıp duygularını kontrol edebilen ve strese dayanıklı kişilerdir. Olumsuz durumlarla karşılaştıklarında, stres içeren durumlar ile karşı karşıya geldiklerinde, kontrollü bir biçimde çözüm arayışına girerler. Güvenli bağlanma ile sağlıklı süreçler arasında ve güvensiz bağlanma ile psikopatoloji arasında ilişki olduğu bilinmektedir. Güvensiz bağlanmada; işin üstesinden gelemeyeceği kaygı durumu, sosyal açıdan zorlayıcı durumlara düşme, fiziksel acıya dayanıksızlık, kendisini ve duygularını ifade

edememe gibi durumlar ortaya çıkarabilir. İnsanlar tüm hayatları boyunca ihtiyaç duydukları kişilere bağlanabilirler, bağlanma sadece bebeklik ve çocukluk dönemi ile sınırlı değildir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011).

Bağlanma objesi ile erken yaşta kurulan olumlu ilişki ergenlik ve ileriki yaş dönemlerinde de daha sağlıklı bir ruh hali içinde olmayı olumlu yönde etkilediği değerlendirilebilir.

Bağlanma kuramı ile ilgili dünyada birçok araştırma yapılmıştır ancak ülkemizde bağlanma kuramı ile ilgili araştırmaların sınırlı olduğu söylenebilir.

Farklı yaşam şartları sebebi ile bebeklik ve çocukluk döneminde çocuğun ihtiyaçlarını zamanında ve duyarlı bir biçimde karşılama konusunda sıkıntılar yaşanabilir. Ancak şartların düzelmesi ile ileriki yıllarda çocuğun bozulmuş olan bağlanma yapısı ilgi ve şefkat gibi durumlar ile dengelenebilir (Stahl, 2014).

Aile ortamı ile yetiştirme yurtlarında yetişen çocuklarla ilgili yapılan araştırmada, yetiştirme yurdunda büyüyen çocukların, ailesinin yanında büyüyen çocuklara oranla daha fazla kaçınan ve kaygılı bağlanma biçimi geliştirdiklerini ve bağlanmalarının daha az güvenli bağlanma olarak ortaya çıktığı görülmüştür (Hortaçsu, Cesur ve Oral, 1993).

Yapılan bir çalışmada bağlanma stillerinin 4'lü model temel alınarak ölçeğin ilişki anketi ve ilişki ölçekleri anketinin geçerliliği ve güvenilirliği çalışılmıştır. Bu iki ölçeğinde dörtlü bağlanma modelinde tanımlanabileceği ortaya konulmuştur (Sümer ve Güngör, 1999a).

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada güvenli bağlanan kişilerin güvenli bağlanamayan kişilere göre daha yüksek sosyal ilişki kurabildikleri, memnuniyet düzeylerinin daha iyi olduğu, benlik saygılarının daha yeterli olduğu, kişisel başarıya sahip bireyler oldukları belirlenmiştir (Sümer ve Güngör, 1999b).

Bağlanma stilleri ve aile yapısını birlikte inceleyen bir çalışmada aile uyumu olan ergenlerin güvenli bağlanma geliştirebildikleri, aile uyumu düşük olan bireylerin ise kaygılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerine sahip olduklarını ortaya koymuştur (Gezer, 2001).

Konu ile ilgili yapılan başka bir çalışmada bağlanma ile öfke ve öfke tarzları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmaya katılanlardan güvenli bağlanma

geliştirebilenlerin öfkelerini daha az bastırdıkları ortaya çıkmıştır. Diğer bağlanma biçimleri olan korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri oluşturan kişiler ise öfke ifade şekilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (İmamoğlu, 2003).

Bağlanma ile ilgili bir çalışmada annelerin bağlanma düzeyleri ile çocuk yetiştirme sürecinde çocuğun bağlanma düzeyine etkisi incelenmiştir. Güvenli bağlanma örüntüsü geliştiren annelerin çocuk yetiştirme sürecinde çocuklarını kabul ve onlara yönelik ilgilerinin yüksek olduğu, çocuklara yönelik kontrol düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koymuştur (Keser, 2006).

Yapılan bir çalışmada; 9,10 yaşlarında olan ve 100 çocuktan oluşan grubun bağlanma stilleri ile annelerin bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bağlanma biçimi güvenli bağlanma olan annelerin çocuklarının da güvenli bağlanma örüntüsü geliştirdikleri bulunmuştur (Yıldız, 2008).

Yapılan bir araştırmada dokuzuncu sınıfta okuyan öğrencilerin bağlanma şekilleri ile yalnızlık düzeyleri arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bu çalışma sonucunda yalnızlık düzeyi düşük olan öğrencilerin güvenli bağlanma gerçekleştirdikleri, yalnızlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin ise kaygılı ve kaçınmalı bağlanma geliştirdikleri görülmüştür (Haliloğlu, 2008).

Orta çocukluk döneminde bulunan çocuklarla yapılan bir çalışmada, ebeveynlerine bağlanmanın benlik saygısı ve kaygıya olan etkisi incelenmiştir. Araştırma sonunda ebeveynlerine güvenli bağlanan çocukların, benlik algıları yüksek kaygı puanlarının da düşük olduğu ortaya çıkmıştır (Sümer ve Şendağ, 2009).

Ergenlik çağında olan 100 kişi ile yapılan bir çalışmada, ergenlerin bağlanma biçimleri ile ebeveynlerinin bağlanma biçimleri incelenmiştir. Ebeveynlerinin bağlanma biçimlerinin ergenlerin bağlanma biçimlerine etkisi üzerinde durulmuştur. Bu bağlanma biçimleri oluşturan faktörler incelenmiştir. Yapılan bu çalışmada güvenli bağlanma oluşturan annelerin çocuklarında da güvenli bağlanma olduğu görülmüştür (Akdağ, 2011).

Yapılan bir çalışmada ilkökul çağı çocuklarında bağlanmanın ebeveyn dürtüselliği ile ilişkilerinin karşılaştırılması incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlarda çocuk ile anne arasındaki güvenli bağlanmanın babaya olan güvenli bağlanmayı arttırdığı, tespit edilmiştir (Akyol, 2017).

Orta çocukluk döneminde umut ve ebeveyne güvenli bağlanmayı inceleyen bir araştırmada 380 çocukla çalışılmıştır. Çalışmada “Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği” ve “Çocuklarda Umut Ölçeği” uygulanmıştır. Yapılan çalışma sonunda, anne ve babaya güvenli bağlanma ile çocukların umut değişkeni arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur (Çankaya ve Canbulat, 2017).

İlkokullar bünyesinde ve bağımsız anaokullarında okul öncesi 140 çocuk ile yapılan çalışmada bağlanma ve benlik ağuları arasındaki ilişki olduğu görülmüştür. Bağlanma düzeyi arttıkça benlik algılarının da arttığı tespit edilmiştir (Evirgen ve Kahraman, 2018).

1. Bağlanma Kuramının Tarihçesi

Bağlanma kuramı deyince akla ilk gelen kişi John Bowlby'dir. John Bowlby, 1907-1990 yılları arasında yaşamıştır. Londra doğumlu olan Bowlby, psikanaliz ve tıp alanında eğitimler almış ve çocuk eğitim danışmanı olarak çalışmıştır. Bowlby, Lorenz'in kuşlar ile yaptığı çalışmadan etkilenerek, kuşları doğal ortamında gözlemleyerek beslenmenin sosyal zincirin üzerindeki etkisini incelemiştir

Bağlanma üzerine çalışma yapan diğer bir kişi de Harlow'dur. Maymunlar üzerinde yaptığı çalışmada, anne maymunların, bebeklerinin açlık ve susuzluk ile ilgili ihtiyaçlarını karşıladıkları için aralarında bağ oluştuğunu söylemiştir. Bowlby bunu temel alarak bağlanma çalışmalarına başlamıştır. Bowlby, ayrılık deneyimi yaşayan çocuklar ile Robertson'un yaptığı çalışmaya katılarak çocukları gözlemlemiştir. Robertson ve Bowlby, “iki yaşındaki çocuk hastaneye gider” adlı bir film çekerek, çocukların ayrılık yaşadıklarında çektikleri sıkıntıları anlatmışlardır. Bu film sonrası anne ya da bakım verenden ayrı kalarak psikolojik sıkıntı yaşayan çocukların tedavi biçiminde önemli gelişmeler yaşanmıştır (Goldberg, 2000; akt. Aygün, 2019).

Çalışmalarda ortaya çıkan anne ile sağlıklı bağ kurabilen çocukların sosyal açıdan da geliştikleri görülmüştür. Erken yaşlarda kurulan bu olumlu bağ, çocuğun sosyal ve fiziksel gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır.

Bowlby, 2.dünya savaşı sonrası bakım evlerinde yaşayan çocuklar ile çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalarda hem çocukların hem de yetişkinlerin psikopatolojisi üzerinde durmuştur. Bakım evlerinde yaptığı bu çalışmalar ile Bowlby, klasik psikanalizden ayrıştığı için önemlidir. Yaptığı bu çalışmalar ile anne ya da bakım verenden ayrı düşen çocukların yaşadıkları sıkıntılar ile ilgili açıklamalar

yapmıştır. Bowlby, bağlanma kuramının temelini nesne ilişkileri kuramını ve psikodinamiğin etiyolojisini oturtmuştur. Bowlby, yaptığı bu açıklamaları bireyin bebeklik ve çocukluk dönemine odaklanarak yapmıştır. Bowlby, çocuğun sevdiği kişiden ayrılmasının kişiliğinin gelişimi üzerine etkisini değerlendirmiştir. Bowlby, çevresel etkenlerinde çocuğun psikopatolojisi üzerinde etkili olduğunu söyleyerek bu açıdan nesne ilişkileri kuramının geliştiricisi olan Melanie Klein'in düşüncesinden farklılaşmıştır (Tüzün ve Sayar, 2006). Bağlanma alanında üç ayrı eser yazarak Bağlanma Kuramını literatüre kazandırmıştır.

John Bowlby bağlanmayı; bireylerin kendileri için önemli olan diğer kişilere karşı geliştirdiği kuvvetli duygusal bağlar olarak tanımlamaktadır (Bowlby, 20014).

Ainsworth, bağlanmayı; kişinin kendisi için önemli gördüğü, onlar ile olan ilişkisinden haz aldığı, sıkıntılı zamanlarda destek aldığı kişiler ile geliştirilen güçlü duygusal bağlar olarak tanımlamaktadır. Ainsworth'e göre bu ilişkinin sürekli olması güvenli üs duygusunun oluşması açısından önemlidir (Bee ve Boyd, 200).

İnsanın diğer kişiler ile bağ kurma ihtiyacı hissetmesi doğuştan gelen ve hayatta kalma iç güdüsünden kaynaklanmaktadır (Morsünbül, 2005).

Bağlanma; kişinin yaşadığı kaygı ve sıkıntılar sonucu kendisine yakın ve önemli hissettiği biri ile yakınlık ilişkisi ihtiyacı duyması, belli bir zaman sürecinde geliştirilen ve sürekliliği olan bu duygusal ilişki bağlanma olarak tanımlanmaktadır. Bowlby bu duygusal ilişkiyi insanlar arasında sürekli var olan ve devam eden bağlanma durumu diye adlandırmaktadır (Bowlby, 2012).

Bowlby'nin bağlanma kuramından yola çıkarak yapılan çalışmalarda dörtlü yetişkin bağlanma stili geliştirilmiştir. Bu çalışmada kişinin kendine ve diğerine karşı geliştirdiği olumlu ve olumsuz tutumlardan ortaya çıkan bağlanma biçimleri; güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma, kaygısız bağlanma ve korkulu bağlanma olarak tanımlanmıştır (Bartholomew ve Horowitz, 1991; akt. Eker ve Ok, 2020).

2. Çocuklukta Bağlanma

Çocuklarda anne baba ya da bakım veren ile oluşan bağ, çocuğun benlik değerini edinmesini, ötekilere verdiği değer oluşmasına ve bu yolla sosyal ilişkileri geliştirilmesinde önemli bir etkidir (Aydın 2006). Bebeklik döneminin sona ermesinden sonra çocukluğun başlangıç döneminde bebeklikte kurulan bağ dışında,

bu dönemde çocuğa verilen sevgi ve güven çocuğun gelişimi açısından önemlidir. Bu dönemde yetersiz anne baba, bakım veren desteği ya da bu dönemde sunulan aşırı sevgi veya katı disiplin, çocuğun gelişimini önemli ölçüde etkilemektedir. Yetersiz sevgi ve destek ile katı disiplin, çocuğun bağımlı kişilik geliştirmesine, saldırgan davranışlar göstermesine, zorluklarla başa çıkma becerilerinin gelişiminde eksikliğe, davranışlarında özerklik kazanmasında problem oluşturabilmektedir. Bu dönemde çocuğun sağlıklı gelişimi için bakım verenin veya anne babanın güveni ve desteği oldukça önemlidir. Çocuklar bu dönemde anne babalarının verdiği sevgi ve destek ile kendilik değeri kazanırlar ve öteki ile tüm ilişkileri belirlemede etken olan iç temsillerin oluşmasına katkı sağlar (Özmen, 2010). Bağlanma kuramına göre bakım veren ya da anne baba ile kurulan bu ilişkiler zamanla iç temsillerin oluşmasına yardımcı olmakta ve bu şekilde başkaları ile daha sonraki ilişkilerde ve sosyal ilişkilerin oluşmasında model oluşturmaktadır.

Çocukların bağlanma örüntülerinin oluşmasında anne babalarının ya da bakım verenlerin çok önemli olduğu ve bakım şekillerine göre çocuğun bağlanma örüntülerinin oluştuğu düşünülmektedir.

Çocukluk döneminde aile çocuk için güvenli üs olma durumunu sürdürmektedir. Ancak okul çağı başladıktan sonra ebeveynlere bağlılık azalmış görünse de aile çocuk için güvenli üs olma özelliğini sürdürmekte ve bağlanmanın bir figürü olma rolünü devam ettirmektedir.

Çocuk bu dönemde okula başlama ile birlikte problem çözme becerileri kazanmaya başlar. Bu dönemde, cinsiyet rolleri daha iyi bir biçimde kavranır ve belleğin daha çok geliştiği görülür. Bu dönem özgüvenin daha çok ortaya çıktığı ve somut düşünceden soyut düşünceye geçişin gözlendiği bir dönemdir (Bee ve Boyd, 2009).

Orta çocukluk döneminde çocuğun ebeveynleri ya da bakım veren ile geliştirdiği bağlanma biçimine göre oluşan benlik değerinin temel olduğu ve böylelikle çocuğun gelişimine ve uyumuna önemli derecede etki ettiği görülmektedir. Çocuğun ebeveynlerine güvenli bağlanması ileriki yaşlarda oluşabilecek problemlerle baş etme becerisi kazanmasına yardımcı olmaktadır (Sümer ve Şendağ 2009).

Orta çocukluk döneminde akranlarıyla olumlu bağlar kuran çocuklar farklı bağlanma örüntüleri oluşturmaya başlayarak anne ve babadan kısmi olarak uzlaşmaya

başlamaktadırlar. Bu dönemde çocukların bağlanma davranışı daha karışık bir hal alabilmektedir.

Bu dönemde çocuğun gelişiminde hem annenin hem de babanın üstlenmesi gereken roller önemlidir. Orta çocukluk dönemindeki baba çocuk ilişkisi, erken çocukluk dönemine göre daha çok yoğunlaşmaktadır. Özellikle okul hayatının başlaması ve babanın çocuğun okul durumu ile yakından ilgilenmesi gibi etkenler sonucu babaya bağlanmanın biraz daha arttığı bir dönem olarak değerlendirilebilir (Sümer ve Şendağ 2009).

3. Bağlanma Stilleri ve Yetişkinlikte Bağlanma

Bowlby göre bağlanma stili, çocuğun kendisi ve dünyaya ait geliştirdiği inançlara göre şekillenmektedir. Bu inançların olumlu veya olumsuz olma durumu bağlanma stillerini etkilemektedir. Bağlanma stillerinde ebetteki bireysel farklılıklar önemli bir faktördür. Bağlanma, bakım veren ile olan ilişki ve bireyin daha önce kurduğu yakın ilişkilerden edindiği tecrübeler ile şekillenir. Bowlby, yaptığı çalışmalarda bebeğin bakım verene erişebilirliğinin bağlanmayı etkilediğini ve bakım verenin ihtiyaçları karşılamaadaki yanıt verme durumu, zihindeki bağlanma modeli olgusunu ortaya çıkardığını belirtmektedir.

Bu durum iki temel boyutu ortaya çıkarmaktadır;

- 1- İhtiyaç halinde bağlanma figürünün yapılan çağrıya cevap verme düzeyi ve sıklığı ne kadardır?
- 2- Birey kendisini bağlanma figürünün yardımını hak eden ya da ötekinin yardımını hak eden biri olarak görüyor mu? (Bowlby, 2014).

Bu iki durum birbirinden bağımsız görünse de aslında birbirleri ile ilişkilidirler. Bağlanma sistemi anne ya da bakım veren ile sürekli yakın teması hedefler. Dolayısıyla anne ya da bakım verene ihtiyaç halinde ulaşılabilirlik azaldığında bağlanma sistemi etkin hale gelir. Bakım veren ulaşılabilir duruma geldiğinde, çocuk ile ilişkisi ihtiyacı karşılama anlamı ve kaliteli ise zedelene güven duygusu onarılabilir (Sümer ve Güngör, 1996b). Ainsworth bağlanma kuramına dayanarak düzenlediği yabancı ortam deneyinde çocukların anneleri yanındaysa keşfetme davranışlarına yöneldikleri görülüyor. Deneyde anneleri odadan ayrılan çocukların tepkileri ile ardında da anneler geri geldiklerinde çocukların verdikleri tepkiler

ölçülmüştür. Yapılan bu deney ve gözlemler sonucunda güvenli ve güvensiz bağlanma modelleri ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada bağlanmanın üç modellenmesi yapılarak sınırları belirlenmiştir. Bu modellemede; güvenli bağlanma, kaygılı kararsız /kaygılı dirençli bağlanma ve kaçınan bağlanma türleri ortaya çıkmıştır (Sümer ve Güngör 1999 b).

Bağlanma kuramı ilk olarak bebek ile anne ya da bakım veren ilişkisi ile ilgili ortaya çıkmıştır. Ancak belli bir süre sonra bu kuram insan ilişkilerinin tümüne uygulanmaya başlanmıştır. Bağlanma kuramının belli bir zaman sonra yetişkin bağlanma davranışlarına uyarlandığı görülmüştür. Yetişkin bağlanma sistemi ile ilgili çalışmaları Hazan ve Shaver 1987’de yapmışlardır. Bu çalışma bağlanma sisteminin yetişkinlerde uygulanmasını ortaya koyan deneysel bir çalışmadır. Sherel, 2014 bir araştırmada bağlanma sisteminin sadece çocukluk dönemi ile sınırlı olmadığı yetişkinlikte de bağlanma durumunun olabileceğini ortaya koymuştur. Bağlanma sistemi yetişkinlikte stres ve tehdit hissedilen zamanlarda yakınlık veya destek arama ihtiyacı ile aktif hale gelir. Hazan ve Shaver 1987’de Ainsworth’un ortaya çıkardığı bağlanma tipolojisini çalışmalarının temeline almışlardır. Buna göre ortaya çıkan modelde güvenli, kaçınmacı ve kaygılı bağlanma biçimleri yetişkinler için tanımlanmıştır (aktaran; Demir, 2019).

Hazan, Shaver ve Bradshaw’a göre yetişkinlik çağındaki bağlanma biçimi içeriğindeki bakım veren ile olan ilişki, cinsellik ve bağlanma kavramlarının içeriği ile bebeklik dönemindeki bağlanma biraz daha farklı olabilmektedir Yetişkin bağlanma kuramı ile ilgili çalışmalar sonraki yıllarda hızla gelişmiştir. Bu kurama dayanılarak yetişkinlerin davranışları, duyguları ve algıları açıklanmaya çalışılmıştır.

Bartholomew yetişkin bağlanma biçimlerini dört kategoride göstermiştir. Kaçınan kaçınmacı bağlanma biçiminin ikiye ayrılması gerektiğini söylemiştir. Hazan ve Shaver’in üçlü bağlanma modellemesindeki kaçınan kaçınmacı model yerine, korkulu kaçınmacı ve kayıtsız kaçınmacı modellemesidir. Bartholomew ’in dörtlü bağlanma modellemesinde olumlu grupta güvenli ve kayıtsız, olumsuz grupta ise saplantılı ve korkuludur (Sümer ve Güngör, 1999 b).

Güvenli bağlanma modeli geliştiren çocukların ebeveynlerinin çocuğa karşı duyarlı ve sıcak davranarak büyüttükleri görülmektedir. Güvenli bağlanmada bireyler kendileri ve diğerleri ile ilgili olumlu imgeleme geliştirirler ve dolayısı ile sosyal

ilişkilerinde problem yaşamaz ve bu ilişkilerde oluşan duygu güven verici ve tatmin edicidir. Bu kişilerde özgüvenin gelişmiş olması beklenen durumdur (Görünmez, 2006).

Saplantılı bağlanma modeli geliştiren çocukların ebeveynlerinin çocuğa karşı duyarsız ve tutarsız oldukları görülmektedir. Bu duyarsızlık ile birlikte ebeveynler adanmışlık mesajı da verirse bu durum saplantılı bağlanmaya neden olabilir. Bu modelde birey kendini değersiz olarak görür ve sevilmeye layık olmayan olumsuz kendilik algısı oluşur. Çocuk ihtiyaç duyduğunda annesinin vereceği tepkileri tahmin edemez. Saplantılı bağlanmada kendilik değeri olumsuz olsa da öteki bireylere karşı olumlu modellemeye sahiptirler. Bu bağlanma modeli geliştiren bireyler bir anlamda annelerinin değişen ruh hallerinden kendilerini sorumlu tutarlar. Bu bireylerde ortaya çıkan bağlanma kendini saplantılı ve bağımlılık olarak gösterir. Kendini değersiz gören bu kişiler sürekli onay ihtiyacı hissederler (Stahl, 2014).

Bu bağlanma modelinin olumsuz tarafında korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma diye adlandırılan ve temelde reddedici davranan, açık olmayan bakım veren ile ilişkili bağlanma türleridir.

Korkulu kaçınan bağlanma modellemesinde; benlik değeri ile öteki değeri etkileşim içindedir. Bu modellemede reddedilmiş çocuklar diğerlerinin ulaşamaz olduğunu, bunların dikkatsiz ve umursamaz oldukları, kendilerinin ise sevilmeyen kişi olduğunu düşünebilmektedirler. Bu bağlanma modellemesinde hem kendilik değeri hem öteki değeri olumsuzdur. Bu tip insanlar diğer insanlarla yakın ilişkiler kurmak isteseler de sosyal ortamlarda bulunmayı arzu etseler de insanlara güvenemedikleri için reddedileceklerini düşünürler. Bu modellemeye sahip kişilerin sosyal olaylara karşı aşırı duyarlı oldukları görülebilmektedir.

Kayıtsız kaçınan bağlanma modellemesine sahip kişilerin bağlanma ihtiyaçları reddedilmiştir. Bu modelleme diğer modellemelere göre daha karmaşık bir yapıdadır. Bowlby, bu tür modellemenin bağlanma sisteminin dışında olduğunu belirtir. Bu tür bağlanma modeline sahip bireylerin hem kendilik değerleri hem de olumsuz öteki algısı vardır. Bu modellemeye sahip kişiler bağlanılan kişi tarafından reddedildiklerinde, kendi olumlu imajlarını korumaya çalışır ve bunun için de kendini diğer insanlardan soyutlayarak kendi kendine yetebilen bir kendilik modellemesi oluşturmaya çalışırlar. Bu modellemeye sahip kişiler yakın sosyal ilişkilerden

kaçınırlar. Bağımsızlıklarını önemserler, ilişkilerin çok da önemli olmadığını söylerler (Bowlby, 2014).

B. Ayrılık Kaygısı ve Kuramsal Temeli

Ayrılma kaygısı kişinin annesinden/bakım verenden ayrılması veya bağlandığı diğer kişiden ayrılması ya da ayrılma durumu beklentisinin olduğu zamanlarda ortaya çıkan kaygı olarak tanımlanmıştır (Bowlby, 2014).

1. Çocuklarda Ayrılma Kaygısı

Ayrılma kaygısı bebeklik döneminde başlayan ve çocukluk döneminde daha belirgin gözlenebilen, yetişkinlik dönemine sarkmayan bir durum olarak belirtilmiştir. Yetişkinlik dönemine ait ayrılık kaygısı DSM-4'te ayrı bir kategori olarak tanımlanmıştır. Yetişkin ayrılık kaygısı DSM 5' te ayrı bir tanımlamaya tabi tutularak en az 6 aydan fazla süren ve uygun olmayan tepkiler olarak tanımlanmıştır. Bu kaygı türü diğer kaygılardan farklı olarak zaman zaman şiddetli, kişinin uyumunu zorlaştırıcı ve süresinin uzun olması nedeniyle ruhsal bir bozukluk olarak bu sınıflamanın içinde yer almıştır.

DSM 5'te ayrılık kaygısı bozukluğu kriterlerin en az üçünün 6 aydan fazla devam etmesi, gerekli tanı kriterlerindedir. Bu tanı kriterlerine bakıldığında kişinin evden tek başına çıkamaması ya da bağlanma figürü olmadan evden ayrılamaması, bağlanılan ötekinin başına kötü bir şey geleceğine yönelik sürekli ve sık kaygı duyma, kaygı nedeniyle okula veya başka bir yere gidememe ya da gitmek istememe durumunun oluşması, yalnız başına evde kalmaktan veya bağlanılan öteki olmadan farklı ortamlara girmeye isteksizlik, bundan kaçınma, ayrıca ayrılmaya dair kâbusların olması belirtiler olarak sıralanmıştır (DSM IV).

Bu belirtilerin tanı olarak konulabilmesi için yetişkinlerde en az 6 ay ya da daha fazla sürmesi, çocuklarda ise en az 4 hafta sürmesi tanı koymak için gereklidir. Tanı kriterlerinin yanında belirtilen durumların kişinin yaşam işlevselliğini bozma derecesi de önemlidir.

Çocuklukta ayrılık kaygısı sıklıkla karşılaşılan bir kaygı yoğunluğudur. Ayrılık kaygısı erken çocukluk döneminde başlayıp ergenliğe kadar uzayabilen ve hatta yetişkinlik dönemine sarkabilen bir kaygı türüdür. Ayrılık kaygısı, ayrılma

durumlarına karşı kaçınma davranışı gösterip, sürekli hale gelebilen bir kaygı durumu olarak tanımlanabilir (Ceyhan, 2000).

Annelerin ayrılık kaygılarıyla çocukların ayrılık kaygısı arasında bir bağlantının olup olmadığını inceleyen araştırmada 10 yaş grubunda olan çocuklar ve anneleri ile çalışılmıştır. Çalışma grubu 120 çocuk ve annelerinden oluşmuştur. Katılımcılara “çocuklar için sürekli kaygı ölçeği” ve “sürekli kaygı ölçeği” uygulanmıştır. Çalışma sonunda anne kaygı düzeyi ile çocuk kaygı düzeyi arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Bu araştırmadaki sonuçlarda çocukların ayrılık kaygıları ile sosyo-ekonomik durum, kardeş sayısı, cinsiyet özelliği ve anne-babanın öğrenim durumları ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmada annenin yaş ve kaygı düzeyinin çocuğun sürekli kaygı durumu ile anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2003).

Peleg, Halaby ve Whaby (2006), okul öncesi dönemde bulunan çocuklar ile anneleri arasındaki ayrılma kaygısı ilişkisini inceleyen bir araştırmada çocuğun ayrılma kaygısının annenin ayrılma kaygısı ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu belirlenmiştir (aktaran; Bora ve Ünüvar, 2019).

Bir çalışmada; çocuklarına karşı aşırı korumacı olan annelerin bu tutumlarının sebebinin kendi çocukluklarında yaşadıkları ayrılık kaygısı ile ilişkili olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışma sonuçlarında çocuklarına karşı aşırı korumacı olan annelerin kendi çocukluk dönemlerinde ayrılık kaygısı yaşamaları sebebi ile bu davranış biçimini geliştirdikleri, çocuğa karşı disiplinli olunması gerektiği tutumu ve ev kadınlığı rollerini reddetme tutumu geliştirdikleri görülmüştür (Şirin, 2015).

Anaokulu çağı çocuklarının annelerinin bağlanma biçimleri ve ayrılma kaygı düzeyleri ile çocukların davranışları ve gösterdikleri ayrılma kaygısı düzeyleri arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı incelenmiştir. 280 Öğrencinin anne ve öğretmenleri ile yapılan çalışmada ayrılık kaygısı düzeyinin, sosyal beceri düzeyinden etkilendiği, anne bağlanma biçimlerinin çocukların ayrılık kaygısı üzerinde bir etkisi olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır (Küçüködük, 2015).

2. Yetişkin Ayrılık Kaygısı

Çocuklarda yaşanan ayrılık kaygısının yetişkinlerde olmadığı düşünülmüştür ancak sonrasında yapılan araştırmalarda yetişkinlerde de ayrılık kaygısı bozukluğunun olabileceği ortaya konulmuştur. DSM 5 sınıflandırmasında ayrılık kaygısı bozukluğunun çocukların yanı sıra yetişkinlerde de olabileceği belirtilmiştir. Bunun için de tanı kriterleri konulmuştur. Çocuklardaki ayrılma kaygısı bozukluğu ergenlik dönemine sarkabilmektedir. Böylelikle uzun süren çocukluk ayrılma kaygısı bozukluğu ergenliğe sarktığına olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir.

Ancak DSM 5'te ayrılma kaygısı bozukluğu yaşayan bireylerin birçoğunun 18 yaşından sonra belirtiler göstermeye başladığı belirtilmiş ve böylelikle ayrılma kaygısı bozukluğunda yaş sınırı kaldırılmıştır. DSM 5 sınıflamasında ayrılma kaygısı bozukluğu kaygı bozuklukları altında gösterilmiştir. Bu bozukluk çocuklar ve yetişkinler açısından süre ile birbirinden ayrılmıştır. Çocuklarda ve ergenlerde en az dört hafta, erişkinlerde altı ay ya da daha uzun süre olarak belirtilmiştir (DSM V, 2014)).

Bebeklerde ve çocuklarda güvenlik, annenin ya da bakım verenin yakınlığında aranırken, kişinin yaşı ilerledikçe güvenlik duygusu bağlanılan kişinin yakınlığı ile ilgilidir (Dönmez ve Ark 2000). Bebeklik ve çocukluk döneminde anne ya da bakım veren ile sınırlı olan bağlanma ilişkisinin, ileriki yaşlarda artabildiği ve değişiklik gösterebildiği düşünülmektedir.

Bebeklik ve çocukluk döneminde ihtiyaçların karşılanması ve giderilmesi güvenlik ihtiyacının temelini oluştururken, yetişkinlerde güvenlik ihtiyacı, bağlanılan kişi ile doyum sağlayıcı ilişki bu sürecin temelini oluşturmaktadır (Demirel, 2018).

Yetişkinlerde yaşanan ayrılık kaygısı bozukluğu kendi ebeveynlerinden ayrılmayı içerse de yetişkinin kendi çocuklarından, eşinden ayrılması ya da bunlara bir zarar geleceği ile ilgili korku ve endişe ile ilişkili olabilmektedir. Ayrılma kaygısı bulunan yetişkinler bağlanılan kişiye bir zarar geleceği gibi korkular yaşarlar ve onlara yakın olmak için farklı yol ve yöntemlere başvurabilirler. Ayrılık kaygısı bozukluğu yaşayan yetişkinler yüksek düzeyde ayrılma korkusu ve ayrılma gerçekleştiğinde panik atak yaşama durumları olabilmektedir. Bu bozukluğu yaşayan yetişkinler genellikle günlük hayatlarında alışkın oldukları tekrarın dışına çıkmazlar ve sürekli

olarak bağlanma figürleri ile iletişim içindedirler. Bu durumlar, yetişkinin yaşam işlevselliğini bozan ya da zorlayan durumlardır.

Yapılan bazı çalışmalarda yetişkin ayrılık kaygısının erken dönem çocuklukta ya da orta çocukluk döneminde yaşanan ayrılık kaygıları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Güvenli bağlanmanın olduğu çocuklarda, yetişkin yaşamlarında daha mutlu oldukları, sosyal ilişkileri daha kolay sağladıkları, eşleri ya da partnerleri ile daha kolay ilişki kurdukları ve güvenli bağlanma geliştirdikleri gözlenmiştir (Bowlby, 2012b). Bunun yanında güvensiz bağlanma yaşayan kişiler, sürekli olarak terk edilme korkusu yüzünden yakın ilişkiler kurmaktan uzak durmaktadırlar. Güvensiz bağlanma yaşayan bireylerin genel olarak ilişkilerinde daha mesafeli ve soğuk oldukları gözlenmiştir. Çocukluk çağında yaşanan bağlanma şekillerinin ileriki yaşlarda bireyin hayatını etkilediği görüldüğü gibi çocukluk çağında yaşanan ayrılık kaygısı bozukluklarının da ileriki yaşlarda yetişkinleri etkiledikleri düşünülebilir.

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada; tesadüfi örneklem yolu ile 282 kız ve 268 erkek üniversite öğrencisi ile daha önce yaşadıkları ayrılık kaygısı ile sahip oldukları bağlanma modelleri arasında ilişki olup olmadığını çalışılmıştır. İlişkisel tarama modeli kullanılan bu çalışmada cinsiyet değişkeninin korkulu ve güvenli bağlanmaya etkisi olduğu, anne-baba tutumunun korkulu ve güvenli bağlanma üzerinde etkisinin olduğu görülmüştür (Yıldız, 2008).

Kaygı ve duygu durum bozukluğu tanısı almış 508 yetişkin hasta ile yapılan ayrılma kaygısı ile ilgili çalışmada 105 hastada (%20,7) çocukluk ayrılma kaygısı olmadan erişkin ayrılma kaygısı bulunmuştur. 110 hastada ise (%21,7) hem çocukluk hem de erişkinlik dönemlerinde ayrılma kaygısı yaşadıkları görülmüştür. Araştırma sonuçlarında bilinenin aksine erişkin ayrılma kaygısı bozukluğunun daha yaygın olduğu ihtimali bulunmaktadır (Pini ve arkadaşları, 2009; akt. Çetin, 2017).

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile yetişkin ayrılma anksiyetesi bozukluğu arasında ilişki olup olmadığının saptanmasını amaçlayan çalışmada daha önce dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı konulan erişkin hastalar ile klinik görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde “yetişkin ayrılık anksiyetesi anketi ve ayrılma kaygısı belirti ölçeği” uygulanmıştır. Çalışma 30 dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanısı konulmuş hasta ve 26 sağlıklı kişi ile yapılmıştır. Çalışma sonucunda dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı konulan grubun, kontrol grubuna

göre uygulanan iki ölçekte aldıkları ayrılık kaygısı puanları anlamlı bulunmuştur. Araştırmada dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan hastaların çocukluk çağında ayrılık kaygısı yaşadıkları ortaya çıkmıştır (Özten ve arkadaşları, 2016).

281 kadın ve 163 erkek üniversite öğrencisi ile ebeveynlik tutumları ve yetişkin ayrılık kaygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcı gruba “Young Ebeveynlik Ölçeği” ve “yetişkin ayrılık kaygısı ölçeği” uygulanmıştır. Bu çalışma sonunda koruyucu anne tutumunun erişkinlik döneminde gözlenen ayrılık kaygısı üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmüştür (Başbuğ ve arkadaşları, 2016).

3. Bağlanma Kuramı Sisteminde Ayrılık Kaygısı

Bağlanma; zorlu yaşam zamanlarında bireylerin kendileri için önemli olan diğer bireylere yakın olma ve bu yakınlık ilişkisini devam ettirmek için geliştirilen duygusal bağ şeklinde tanımlanabilir (Bowlby, 2012). Ayrılık kaygısı, bağlanma kuramına göre erken gelişim evresinde beklenen bağlanma şekillerinin oluştuğunu göstergesidir. Çocuklarda ayrılık kaygısı yaşanması, olması gereken gelişim dönemi özelliklerin biri olarak düşünülebilir. Çocuğun güvenli- güvensiz bağlanma şekline göre anne ya da bakım verenden ayrıldığında onu tekrar göremeyeceği düşüncesi korku ve kaygı yaratır. Yaşanan bu korku ve kaygı bağlanma şekline göre değişebilir (Bowlby, 2014). Çocuğun annesi ya da bakım veren kişiye bağlanması sonucunda ortaya çıkan güvenli veya kaygılı bağlanmaya göre, yaşanan korkunun artması ya da belli bir zaman sonra sönme eğilimine girmesi ya da bu süre içinde gösterilen gelişimin nasıl bir seyir izleyeceği açısından önemlidir.

Bağlanma kuramı oluştururken, bebekler üzerine yapılan çalışmalar ve gözlemler üzerine kurgulanmıştır. Bu sisteme göre bebek, zorlayıcı bir durum ile karşılaştığında ya da tehlike hissettiği zamanlarda bağlanılan objeye sığınma gereği hisseder ve onunla bir araya gelmek ister. Bağlandığı nesne ile tensel temas kurmak ve rahatlamak ister. Bebek bu durumda güvenlik arayışı içindedir. Bebekler tehlikeli ya da stres zamanlarında yakınlık kurduğu bağlanma nesnesine ulaşamadığında benzer tepkiler gösterebilmektedirler.

Bağlanma biçimlerini gözlemek için Ainsworth ve arkadaşları “yabancı ortam deneyi” diye adlandırılan bir çalışma gerçekleştirmişlerdir.

Ainsworth ve arkadaşları, anne ve çocuk arasında gerçekleşen bağlanma biçimlerini gözlemek amacıyla, “yabancı ortam deneyi” diye adlandırılan bir

çalışma yapmışlardır. Yapılan çalışmada amaç; odaya annesi ile birlikte giren bebeğin yabancı bir kişinin odaya girmesi ile gösterdiği tepkileri değerlendirmektir. Yabancı ortam deneyi ile bebek ile bakım veren ya da anne arasında nasıl bir bağlanma sisteminin olduğu incelenmek istenmiştir. Yapılan yabancı ortam deneyinde bebekler anneleri ile birlikte oyuncak dolu bir odaya alınmış ve burada bir süre anne ile vakit geçirmişlerdir. Daha sonra ortama yabancı biri alınarak birlikte biraz daha vakit geçirmeleri sağlanmıştır ancak sonraki süreçte anne odadan ayrılmıştır. Annenin ortamdaki ayrılmasından sonra 3 dakika sonra tekrar anne ortama dönmüştür ve bu defa da yabancı ortamdaki ayrılmasıdır. Sonraki süreçte 3 dakikalık anne bebek beraberliğinden sonra bu defa anne de ortadan ayrılmış ve bebek tek başına bırakılmıştır. Daha sonra yabancı kişi ortama alınmış ve bebeğin davranışları gözlenmiştir. Yapılan bu çalışmada Ainsworth, bebeklerin 3 farklı şekilde davrandıklarını gözlemlemiştir. Çalışma sonunda bağlanma biçimleri; güvenli bağlanma, güvensiz/kaçıncı ve kaygılı/kararsız bağlanma olarak sınıflandırılmıştır.

Bağlanmayı güvenli biçimde gerçekleştiren bebekler, ortamı keşfetmede anneye olan güveni temel olarak kullanmışlardır. Yabancı biri ortama girdiğinde bile, başta tereddüt etseler dahi bu duruma alışmışlardır. Bu durum, İhtiyaç halinde annenin bu ihtiyacı karşılayabildiğini bilmesi bebeğin rahat davranabilmesini sağladığını göstermiştir. Güvenli bağlanmayı sağlayan bu çocuklar anneye ulaşamadıkları zamanlarda daha kolay sakinleşmektedirler ve anneleri geri geldiğinde onunla daha kolay yakınlaşma sağlayabilmektedirler.

Bağlanma biçimlerinin bir diğer stili olan kaçınmacı bağlanma İhtiyaç halinde anne ile temas geçemeyen çocuk ihtiyaçlarının karşılanması durumunda bu bağlanma stilini geliştirmektedirler.

Bebek kaygılı bağlanma biçimi geliştirmiş ise, anne ayrılığında sonra tekrar anne ile bir araya geldiğinde yine de kolayca sakinleşememektedir. Bu durumda hem çevresine hem de anneye karşı öfkeli ve kaygılı davranış sergilemektedir. Bu bebekler fiziksel temas istemelerine rağmen, fiziksel temas kurulma halinde red davranışı göstermektedirler (aktaran; Sümer ve Güngör, 1999b).

Çocukluk dönemi ayrılık kaygısı incelendiğinde birçok parametrenin etkili olduğu görülmektedir. Bu parametreler arasında ebeveynin çocuğa karşı tutumları, çocuğun anne ve baba ile kurduğu ilişki biçimi, o dönemde çocuğun kayıp ve yas

süreçleri geçirip geçirmediği, çevresel etkenler yine bu dönemde yaşanan ayrılma olayları, ayrılık kaygısını oluşturan süreçler olarak değerlendirilebilir. Bebeklik ve çocukluk döneminde bakım veren ya da annenin çocuğa davranma biçimi çocuktaki ayrılık kaygısını oluşturabilmektedir (Bowlby, 2012).

Çocukların gelişimini etkileyen önemli etkenler arasında aile içerisindeki iletişim, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ya da anne ve baba arasındaki tutum farklılığı bulunmaktadır (Ereymiş ve Arkadaşları 2009). Aile içinde anne baba uyumunun, çocuk okula başladıktan sonra yabancı bir ortama girdiğinde çocuğun ayrılık kaygısı yaşayıp yaşamama konusunda etkili olduğu düşünülmektedir. Aile içinde ebeveyn çatışmasının, çocuklarda yalnız kalma korkusu ve kötü bir şey olma endişesi oluşturduğu düşünülebilir.

Türkiye'ye uyarlaması yapılan ayrılık kaygısı değerlendirme ölçeği de bu yapılan araştırmayı destekler niteliktedir. Bu ölçekte yalnız kalma ve terkedilme korkusu şeklinde sınıflandırılan iki alt boyut bulunmaktadır. Ölçekteki bu alt boyutlar çocukların terkedilme ve yalnız kalma durumunda başlarına kötü bir şey geleceği ihtimalinin kaygısını taşımaları sebebi ile ölçekte yer almıştır. Çocuklar yalnız kalma korkusu ile anne ya da bakım verenden ayrılmak istemezler. Bu kaygı ile sürekli bir biçimde annelerini takip durumunda olurlar. Bu tür kaygıyı yaşayan çocuklar geceleri odalarında yalnız uyumaktan, banyoya tek başlarına gitmekten korkarlar ve bu durumları reddederler. Çocukların yaşadığı ayrılık kaygısı bozukluğunun ortaya çıkışında ebeveynlerinin kendi çocukluklarında yaşadıkları kaygı ve kendi yaşantılarının etkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Yapılan bazı araştırmalar kendi annesine güvenli bağlanamayan ebeveynler, çocukları olduktan sonra da kendi çocuklarına katı davrandıkları, saldırgan bir tutum sergiledikleri ve bu durumun da çocukları korkuttuğunu ortaya çıkarmıştır. Bazı ebeveynler çocuk yetiştirmede kendilerini yetersiz hissettikleri için, çocuklarına güvenli üs olma görevini yeterince yerine getirememektedirler. Bu durum çocukların bağlanma geliştirebilmesi için duygusal deneyim yaşamasını ortadan kaldırmaktadır. Böyle bir ortamda yaşayan çocuk, anne ve babası ile iletişimi yeterli olmadığından hem güvenlik hem de kaygı duygularını bir arada yaşama durumları olabilmektedir (Teze ve Aslan 2016).

Tüm bu durumlar göz önüne alındığında, anne ve babaların yaşadığı kaygı çocukların ayrılık kaygısı üzerinde etkili olabileceği düşünülebilir. Erken çocukluk döneminde, çocuğun anne ya da bakım veren ile olan ilişkisi ayrılık kaygısının

oluşmasının etkilerinden biri olarak düşünülebilir. Bebeklerin ve çocukların annelerinin tepkilerini ve davranışlarını modelledikleri göz önüne alındığında çocukların ayrılma kaygısı gibi tepkilerini ebeveynlerinden modelledikleri düşünülebilir (Küçüköyük 2015).

III. YÖNTEM

A. Araştırmanın Yöntemi

Yapılan bu araştırmada temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişki olup olmadığının araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada tarama modellerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel tarama iki yada daha fazla değişken arasında ilişki ve bu ilişkilerin derecesinin ortaya çıkarılmasını amaçlayan araştırma yöntemidir (Karasar, 1998, 81).

B. Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni İstanbul ilinde, temel eğitime devam eden çocuklar ve bu çocukların annelerinden oluşmaktadır. Araştırma için, 6-11 yaş gurubunda bulunan ilkokul 1,2,3 ve 4. sınıfa devam eden çocukların annelerine ulaşılmıştır. Araştırmada elverişli örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Pandemi koşulları nedeni ile bu yöntem tercih edilerek online formlar aracılığı ile katılımcılara daha kolay ulaşılmıştır. Araştırmaya katılanlar İstanbul ili, Bağcılar İlçesinde temel eğitime devam eden çocuklar ve bu çocukların annelerinden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılanların sosyo demografik özelliklerine yönelik bulgular aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 1 Katılanların Tanımlayıcı Özelliklere Göre Dağılımı

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Anne Eğitim Düzeyi		
İlkokul	210	37,2
Ortaokul	119	21,1
Lise	162	28,7
Üniversite	73	12,9
Anne Çalışma Durumu		
Çalışıyor	93	16,5
Çalışmıyor	471	83,5
Çocuğun Yaşı		
6	89	15,8
7	148	26,2
8	140	24,8
9	139	24,6
10	48	8,5
Çocuğun Cinsiyeti		
Erkek	294	52,1
Kadın	270	47,9
Çocuğun Kardeş Sayısı		
Kardeş Yok	58	10,3
1	218	38,7
2	150	26,6
3 Ve Üzeri	138	24,5
Çocuğun Sınıf Düzeyi		
1.sınıf	144	25,5
2.sınıf	137	24,3
3.sınıf	117	20,7
4.sınıf	166	29,4
Anne Baba Birlikteliği		
Birlikte	540	95,7
Ayrı	24	4,3

Katılanlar anne eğitim düzeyine göre 210'u (%37,2) ilkokul, 119'u (%21,1) ortaokul, 162'si (%28,7) lise, 73'ü (%12,9) üniversite olarak dağılmaktadır. Katılanlar anne çalışma durumuna göre 93'ü (%16,5) çalışıyor, 471'i (%83,5) çalışmıyor olarak dağılmaktadır. Katılanlar çocuğun yaşına göre 89'u (%15,8) 6, 148'i (%26,2) 7, 140'ı (%24,8) 8, 139'u (%24,6) 9, 48'i (%8,5) 10 olarak dağılmaktadır. Katılanlar çocuğun cinsiyetine göre 294'ü (%52,1) erkek, 270'i (%47,9) kadın olarak

dağılmaktadır. Katılanlar çocuğun kardeş sayısına göre 58'i (%10,3) kardeş yok, 218'i (%38,7) 1, 150'si (%26,6) 2, 138'i (%24,5) 3 ve üzeri olarak dağılmaktadır. Katılanlar çocuğun sınıf düzeyine göre 144'ü (%25,5) 1.sınıf, 137'si (%24,3) 2.sınıf, 117'si (%20,7) 3.sınıf, 166'sı (%29,4) 4.sınıf olarak dağılmaktadır. Katılanlar anne baba birlikteliğine göre 540'ı (%95,7) birlikte, 24'ü (%4,3) ayrı olarak dağılmaktadır.

C. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak dört ölçme aracı kullanılmıştır. Bu ölçme araçları araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, “Ayrılık Kaygısı değerlendirme Ölçeği-Ebeveyn Formu”, yetişkin bağlanmalarını ölçen “İlişki Anketi Ölçeği” ile “Yetişkin Ayrılık Anksiyetesi Anketi” dir.

1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu ile; annenin eğitim düzeyi, annenin çalışma durumu, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun kardeş sayısı, çocuğun Okulu, çocuğun sınıf düzeyi, anne-baba birlikteliği gibi değişkenler ile ilgili bilgi toplanmıştır.

2. Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği (Ebeveyn Formu)

Orijinal adı, Separation Anxiety Assessment Scale olan ölçeğin ilk olarak çocuk versiyonu geliştirilmiştir. 2003 yılında SAAS-C, Hahn, Hajinlian, Eisen, Winder ve Pincus tarafından geliştirilen ölçek, 6-10 yaş grubunda bulunan çocukların ayrılma kaygıları ve kaygı ile ilişkili olan belirtileri ölçmektedir. Bu ölçek gözlem yolu ile çocuklardaki ayrılma kaygısını belirlemek için geliştirilmiştir. Eisen ve Schaefer tarafından 2005 yılında ayrılma kaygısı ölçeğinin ebeveyn formu geliştirilmiştir. Bu formda çocuk ayrılma kaygısının ebeveyn gözlemi ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çocuk formu yalnız kalma korkusu ve terkedilme korkusunu ölçmektedir. Ölçeğin çocuk ve ebeveyn formları iki alt boyuttan oluşmuştur. Bu formlar on dört maddeden oluşmaktadır. Ölçekte dördü lük liker derecelendirme kapsamında; hiçbir zaman, bazen, sık sık ve her zaman maddeleri kullanılmıştır. Ölçekte alt boyutlardan yalnız kalma korkusu ile ilgili en düşük puan 6 ve en yüksek puan 24 olarak belirlenmiştir. Diğer alt boyut olan terkedilme ile ilgili alınabilecek en düşük puan 8 ve en yüksek puan 32 olarak belirlenmiştir. Her iki boyutta alınan puanın yüksekliği ilgili alt boyutta yaşanan kaygının da yüksek olduğunu gösterir.

2016 yılında Teze ve Arslan ölçeğin Türkçe uyarlamasını yapmışlardır. Yapı geçerliliğinde faktör analizi, güvenilirlik için Cronbach Alfa iç tutarlılık kat sayısı ve test-tekrar test katsayısı hesaplanmıştır. Ayrılık kaygısı değerlendirme ölçeği ebeveyn formunda .83 güvenilirlik katsayısı bulunurken, çocuk formunda da .83 güvenilirlik katsayısı bulunmuştur.

Ayrılık kaygısı değerlendirme ölçeği ebeveyn formu ve çocuk formunun alt boyutlarındaki tutarlılık katsayısını bulmak için test-tekrar test ile Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı analiz sonucu; ebeveyn formunda yalnız kalma korkusu puanları $r=.72$ $p<.01$ düzeyi, terkedilme korkusu puanları için $r=.70$ $p<.01$ düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ulaşılan bu bulgular ile test-tekrar test çocuk ve ebeveyn formu için güvenilirliğe sahiptir. Ölçeğin çocuk ve ebeveyn formu kapsam geçerliliği için alınan uzman görüşleri sonucunda korelasyon katsayısı hesaplanarak .91 bulunmuştur.

Ayrılık Kaygısı Değerlendirme Ölçeği Ebeveyn ve Çocuk formunun kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla 8 öğretim elamanından oluşan uzman görüşü alınmıştır. Alınan uzman görüşleri arasındaki tutarlılığı incelemek amacıyla da sınıf içi korelasyon katsayısı hesaplanmış ve .91 bulunmuştur (Teze ve Arslan, 2016). Bu araştırmada Çocuklarda ayrılık kaygısı ölçeği ebeveyn formunun güvenilirliği Cronbach Alpha=0,837 olarak yüksek bulunmuştur. Ölçeğin örnek maddeleri ekte verilmiştir.

3. İlişki Ölçekleri Anketi

30 maddeden oluşan, Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen; dörtlü yetişkin bağlanma olan, güvenli/güvensiz, kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanmayı ölçmek için kullanılmaktadır. Türk kültürüne Sümer ve Güngör tarafından 1999 yılında uyarlanmıştır. Bu uyarlama 17 maddeden oluşmaktadır.1,4,9 ve 14. maddeler korkulu bağlanmayı ölçen sorulardan oluşmuştur. 2,5,12,13 ve 16. maddeler kayıtsız bağlanmayı ölçen sorulardır. 3,7,8,10 ve 17. maddeler güvenli bağlanmaya yönelik sorulardır. 5.(ters yüklü),6,11 ve 15. Sorular saplantılı bağlanmaya yöneliktir. Ölçekte 7'li liker derecelendirme kullanılmıştır. 1-beni hiç tanımlamıyor,7-tatamı ile beni tanımlıyor biçiminde verilmiştir (Sümer ve Güngör, 1999). Bu araştırmada İlişki ölçekleri anketinin güvenilirliği Cronbach Alpha=0,735 olarak yüksek bulunmuştur.

4. Yetişkin Ayrılma Kaygısı Anketi

27 maddeden oluşan “Yetişkin Ayrılma Kaygısı Anketi” 2003 yılında Manicavasagar, Silove, Wagner ve Drobny tarafından geliştirilen bir öz bildirim ölçeğidir. Dörtlü liker derecelendirme ile ölçüm yapılmaktadır. Ölçekte 0=hiç ile 3=çok sıklıkla şeklinde değerlendirme yapılmaktadır. Ölçek, çocukluk döneminde başlayan ve sonrasında devam edebilen ya da ilk defa yetişkinlik döneminde ortaya çıkan aylık kaygısı belirtilerini ve bu kaygının şiddetini belirleyebilmek için kullanılmaktadır. Ölçeğin güvenirlik ve geçerlilik çalışması 2007 yılında Müge Alkan tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada Cronbach alfa değeri .88’lik puan ile yüksek düzeyde iç tutarlılık olduğu belirlenmiştir. Testte yer alan üçüncü madde “Yanınızda size güven veren ya da rahatlatan bir uğur eşyası (nazar boncuğu, muska gibi) taşır mısınız?” biçiminde verilmiş ve madde/toplam korelasyon katsayısı .08 gibi düşük bir değer almıştır. Maddenin testten çıkarılması ya da testte olması durumunda Cronbach alfa değerinde bir farklılık bulunmadığından ölçekten çıkarılmamıştır. Diğer maddelerin iç tutarlılığı yüksek bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirliği .90 olarak bulunmuştur. Ölçek için yapılan kesme puan değerlendirmesinde 22 ve daha fazla puan alanların ayrılma kaygısına sahip oldukları kabul edilmiştir (Alkan, 2007). Bu araştırmada ölçeğin güvenirliği Cronbach Alpha=0,892 olarak yüksek bulunmuştur.

D. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırma İstanbul ili Bağcılar ilçesinde temel eğitime devam eden çocukların anneleri ile yapılan online ölçeklerle gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerin uygulanması rehber öğretmen ve sınıf öğretmenler aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan değerlendirmede ölçekleri değerlendiren 594 anneden 30’nun verdiği cevapların seri şeklinde olduğu ve rastgele cevaplamış olabilecekleri değerlendirilerek ölçek verilerinden çıkarılmıştır. Toplamda 564 anneden gelen ölçek cevapları ile bu araştırma sonuçları ortaya konulmuştur. Araştırmada ölçekleri cevaplayan annelerden kişisel bilgi formu ile tanımlayıcı özellikler hakkında bilgi alınmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 22.0 istatistik programı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan katılanların tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesinde frekans ve yüzde analizlerinden, ölçeğin incelenmesinde ortalama ve standart sapma istatistiklerinden faydalanılmıştır.

Araştırma değişkenlerinin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek üzere Kurtosis (Basıklık) ve Skewness (Çarpıklık) değerleri incelenmiştir.

Çizelge 2 Normal Dağılım

	N	Basıklık	Çarpıklık
Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam	564	0,483	0,888
Yalnız Kalma Korkusu	564	-0,445	0,565
Terk Edilme Korkusu	564	2,819	1,434
Anne Ayrılık Kaygısı	564	-0,136	0,499
Korkulu Bağlanma	564	-0,211	0,193
Kayıtsız Bağlanma	564	-0,347	-0,261
Güvenli Bağlanma	564	-0,210	0,006
Saplantılı Bağlanma	564	-0,046	-0,006

İlgili literatürde, değişkenlerin basıklık çarpıklık değerlerine ilişkin sonuçların +1.5 ile -1.5 (Tabachnick ve Fidell, 2013), +2.0 ile -2.0 (George, ve Mallery, 2010) arasında olması normal dağılım olarak kabul edilmektedir. Değişken varyansının bilinmemesi durumunda t-dağılımı; ana kütle normal dağılım göstermiyorsa parametrik olmayan testler uygulanmaktadır (Field, 2009, s.42, 45, 345). Büyük sayılar kanunu ve merkezi limit teoremine göre örneklem olarak yeterli seviyede olmasından dolayı dağılımın normal olduğu varsayılarak analizlere devam edilmiştir (Harwiki, 2013, s.879; İnal ve Günay, 1993; Johnson ve Wichern, 2002).

Katılanların ölçek düzeylerini belirleyen boyutlar arasındaki ilişkiler korelasyon ve regresyon analizleri aracılığıyla incelenmiştir. Katılanların tanımlayıcı özelliklerine göre ölçek düzeylerindeki farklılaşmaların incelenmesinde t-testi, tek yönlü varyans analizi (Anova) ve post hoc (Tukey, LSD) analizlerinden faydalanılmıştır.

IV. BULGULAR

A. Çocuk ve Annelerde Ayrılık Kaygısı ve Bağlanma Puan Ortalamaları

Çizelge 3 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı, Anne Ayrılık Kaygısı ve Bağlanma Puan Ortalamaları

	N	Ort($\bar{x}$)	Ss	Min.	Maks.
Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam	564	24,614	7,316	14	52
<i>Yalnız Kalma Korkusu</i>	564	11,807	3,886	6	22
<i>Terk Edilme Korkusu</i>	564	12,807	4,029	8	32
Anne Ayrılık Kaygısı	564	24,645	12,463	1	66
Korkulu Bağlanma	564	14,564	4,843	4	28
Kayıtsız Bağlanma	564	22,943	5,113	8	35
Güvenli Bağlanma	564	16,952	4,706	5	29
Saplantılı Bağlanma	564	14,628	3,954	4	28

Katılanların “çocuklarda ayrılık kaygısı toplam” ortalaması $24,614 \pm 7,316$ (Min=14; Maks=52), “yalnız kalma korkusu” ortalaması $11,807 \pm 3,886$ (Min=6; Maks=22), “terk edilme korkusu” ortalaması $12,807 \pm 4,029$ (Min=8; Maks=32), “anne ayrılık kaygısı” ortalaması $24,645 \pm 12,463$ (Min=1; Maks=66), “korkulu bağlanma” ortalaması $14,564 \pm 4,843$ (Min=4; Maks=28), “kayıtsız bağlanma” ortalaması $22,943 \pm 5,113$ (Min=8; Maks=35), “güvenli bağlanma” ortalaması $16,952 \pm 4,706$ (Min=5; Maks=29), “saplantılı bağlanma” ortalaması $14,628 \pm 3,954$ (Min=4; Maks=28), olarak saptanmıştır.

B. Çocuklarda Ayrılık Kaygısı, Anne Ayrılık Kaygısı ve Bağlanma Arasındaki İlişkiler

Çocuklarda ayrılık kaygısı, anne ayrılık kaygısı ve bağlanma düzeylerini belirleyen puanlar arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Hipotez 1: Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile

annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Çizelge 4 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı, Anne Ayrılık Kaygısı ve Bağlanma Puanları Arasında Korelasyon Analizi

		Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam	Yalnız Kalma Korkusu	Terk Edilme Korkusu	Anne Ayrılık Kaygısı	Korkulu Bağlanma	Kayıtsız Bağlanma	Güvenli Bağlanma	Saplantılı Bağlanma
Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam	r	1,000							
	p	0,000							
Yalnız Kalma Korkusu	r	0,921**	1,000						
	p	0,000	0,000						
Terk Edilme Korkusu	r	0,927**	0,709**	1,000					
	p	0,000	0,000	0,000					
Anne Ayrılık Kaygısı	r	0,404**	0,365**	0,382**	1,000				
	p	0,000	0,000	0,000	0,000				
Korkulu Bağlanma	r	0,138**	0,145**	0,111**	0,255**	1,000			
	p	0,001	0,001	0,008	0,000	0,000			
Kayıtsız Bağlanma	r	0,070	0,073	0,057	0,128**	0,218**	1,000		
	p	0,095	0,082	0,175	0,002	0,000	0,000		
Güvenli Bağlanma	r	0,016	-0,032	0,059	0,044	0,342**	-0,131**	1,000	
	p	0,711	0,453	0,162	0,298	0,000	0,002	0,000	
Saplantılı Bağlanma	r	0,111**	0,091*	0,115**	0,128**	0,237**	0,351**	0,105*	1,000
	p	0,008	0,031	0,006	0,002	0,000	0,000	0,013	0,000

*<0,05; **<0,01; Korelasyon Analizi

Çocuklarda ayrılık kaygısı toplam, yalnız kalma korkusu, terk edilme korkusu, anne ayrılık kaygısı, korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma, puanları arasında korelasyon analizleri incelendiğinde; Yalnız kalma korkusu ile çocuklarda ayrılık kaygısı toplam arasında $r=0.921$ pozitif ($p=0,000<0.05$), Terk edilme korkusu ile çocuklarda ayrılık kaygısı toplam arasında $r=0.927$ pozitif ($p=0,000<0.05$), Terk edilme korkusu ile yalnız kalma korkusu arasında $r=0.709$ pozitif ($p=0,000<0.05$), Anne ayrılık kaygısı ile çocuklarda ayrılık kaygısı toplam arasında $r=0.404$ pozitif ($p=0,000<0.05$), Anne ayrılık kaygısı ile yalnız kalma korkusu arasında $r=0.365$ pozitif ($p=0,000<0.05$), Anne ayrılık kaygısı ile terk edilme korkusu arasında $r=0.382$ pozitif ($p=0,000<0.05$), Korkulu bağlanma ile çocuklarda ayrılık kaygısı toplam arasında $r=0.138$ pozitif ($p=0,001<0.05$), Korkulu bağlanma ile yalnız kalma korkusu arasında $r=0.145$ pozitif ($p=0,001<0.05$), Korkulu bağlanma ile

terk edilme korkusu arasında $r=0.111$ pozitif ($p=0,008<0.05$), Korkulu bağlanma ile anne ayrılık kaygısı arasında $r=0.255$ pozitif ($p=0,000<0.05$), Kayıtsız bağlanma ile anne ayrılık kaygısı arasında $r=0.128$ pozitif ($p=0,002<0.05$), Kayıtsız bağlanma ile korkulu bağlanma arasında $r=0.218$ pozitif ($p=0,000<0.05$), Güvenli bağlanma ile korkulu bağlanma arasında $r=0.342$ pozitif ($p=0,000<0.05$), Güvenli bağlanma ile kayıtsız bağlanma arasında $r=-0.131$ negatif ($p=0,002<0.05$), Saplantılı bağlanma ile çocuklarda ayrılık kaygısı toplam arasında $r=0.111$ pozitif ($p=0,008<0.05$), Saplantılı bağlanma ile yalnız kalma korkusu arasında $r=0.091$ pozitif ($p=0,031<0.05$), Saplantılı bağlanma ile terk edilme korkusu arasında $r=0.115$ pozitif ($p=0,006<0.05$), Saplantılı bağlanma ile anne ayrılık kaygısı arasında $r=0.128$ pozitif ($p=0,002<0.05$), Saplantılı bağlanma ile korkulu bağlanma arasında $r=0.237$ pozitif ($p=0,000<0.05$), Saplantılı bağlanma ile kayıtsız bağlanma arasında $r=0.351$ pozitif ($p=0,000<0.05$), Saplantılı bağlanma ile güvenli bağlanma arasında $r=0.105$ pozitif ($p=0,013<0.05$), korelasyon bulunmuştur. Diğer değişkenler arasındaki korelasyon ilişkileri istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

C. Anne Ayrılık Kaygısının Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Üzerine Yordaması

Hipotez 2: Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygılarını annelerinin ayrılma kaygıları yordamaktadır.

Çizelge 5 Anne Ayrılık Kaygısının Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Üzerine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam	Sabit	18,766	30,007	0,000	109,721	0,000	0,162
	Anne Ayrılık Kaygısı	0,237	10,475	0,000			
Yalnız Kalma Korkusu	Sabit	9,000	26,624	0,000	86,525	0,000	0,132
	Anne Ayrılık Kaygısı	0,114	9,302	0,000			
Terk Edilme Korkusu	Sabit	9,766	28,062	0,000	95,812	0,000	0,144
	Anne Ayrılık Kaygısı	0,123	9,788	0,000			

Anne ayrılık kaygısı ile çocuklarda ayrılık kaygısı toplam arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur ($F=109,721$; $p=0,000<0.05$). Çocuklarda ayrılık kaygısı toplam düzeyindeki toplam değişim %16.2

oranında anne ayrılık kaygısı tarafından açıklanmaktadır($R^2=0,162$). Anne ayrılık kaygısı çocuklarda ayrılık kaygısı toplam düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,237$).

Anne ayrılık kaygısı ile yalnız kalma korkusu arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur ($F=86,525$; $p=0,000<0.05$). Yalnız kalma korkusu düzeyindeki toplam değişim %13.2 oranında anne ayrılık kaygısı tarafından açıklanmaktadır($R^2=0,132$). Anne ayrılık kaygısı yalnız kalma korkusu düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,114$).

Anne ayrılık kaygısı ile terk edilme korkusu arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur ($F=95,812$; $p=0,000<0.05$). Terk edilme korkusu düzeyindeki toplam değişim %14.4 oranında anne ayrılık kaygısı tarafından açıklanmaktadır($R^2=0,144$). Anne ayrılık kaygısı terk edilme korkusu düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,123$).

D. Anne Bağlanma Stilinin Çocuk Ayrılık Kaygısını Yordaması

Hipotez 3: Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları, annelerinin bağlanma stilleri ile yordanmaktadır.

Çizelge 6 Bağlanmanın Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Üzerine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R^2
Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam	Sabit	20,219	10,265	0,000	3,861	0,004	0,020
	Korkulu Bağlanma	0,195	2,762	0,006			
	Kayıtsız Bağlanma	0,013	0,198	0,843			
	Güvenli Bağlanma	-0,055	-0,778	0,437			
	Saplantılı Bağlanma	0,150	1,783	0,075			
Yalnız Kalma Korkusu	Sabit	10,263	9,837	0,000	4,622	0,001	0,025
	Korkulu Bağlanma	0,129	3,456	0,001			
	Kayıtsız Bağlanma	0,004	0,111	0,912			
	Güvenli Bağlanma	-0,076	-2,019	0,044			
	Saplantılı Bağlanma	0,059	1,327	0,185			
Terk Edilme Korkusu	Sabit	9,956	9,152	0,000	3,011	0,018	0,014
	Korkulu Bağlanma	0,066	1,687	0,092			
	Kayıtsız Bağlanma	0,009	0,252	0,801			
	Güvenli Bağlanma	0,021	0,528	0,598			
	Saplantılı Bağlanma	0,091	1,956	0,049			

Korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma ile çocuklarda ayrılık kaygısı toplam arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur ($F=3,861$; $p=0,004<0.05$). Çocuklarda ayrılık kaygısı toplam düzeyindeki toplam değişim %2 oranında korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma tarafından açıklanmaktadır ($R^2=0,020$). Korkulu bağlanma çocuklarda ayrılık kaygısı toplam düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,195$). Kayıtsız bağlanma çocuklarda ayrılık kaygısı toplam düzeyini etkilememektedir ($p=0.843>0.05$). Güvenli bağlanma çocuklarda ayrılık kaygısı toplam düzeyini etkilememektedir ($p=0.437>0.05$). Saplantılı bağlanma çocuklarda ayrılık kaygısı toplam düzeyini etkilememektedir ($p=0.075>0.05$).

Korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma ile yalnız kalma korkusu arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur ($F=4,622$; $p=0,001<0.05$). Yalnız kalma korkusu düzeyindeki toplam değişim %2.5 oranında korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma tarafından açıklanmaktadır ($R^2=0,025$). Korkulu bağlanma yalnız kalma korkusu düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,129$). Kayıtsız bağlanma yalnız kalma korkusu düzeyini etkilememektedir ($p=0.912>0.05$). Güvenli bağlanma yalnız kalma korkusu düzeyini azaltmaktadır ($\beta=-0,076$). Saplantılı bağlanma yalnız kalma korkusu düzeyini etkilememektedir ($p=0.185>0.05$).

Korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma ile terk edilme korkusu arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur ($F=3,011$; $p=0,018<0.05$). Terk edilme korkusu düzeyindeki toplam değişim %1.4 oranında korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma tarafından açıklanmaktadır ($R^2=0,014$). Korkulu bağlanma terk edilme korkusu düzeyini etkilememektedir ($p=0.092>0.05$). Kayıtsız bağlanma terk edilme korkusu düzeyini etkilememektedir ($p=0.801>0.05$). Güvenli bağlanma terk edilme korkusu düzeyini etkilememektedir ($p=0.598>0.05$). Saplantılı bağlanma terk edilme korkusu düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,091$).

E. Anne Bağlanma Stilinin Anne Ayrılık Kaygısı ile İlişkisi

Hipotez 4: Annelerin bağlanma stilleri, ayrılık kaygıları ile ilişkilidir.

Çizelge 7 Bağlanmanın Anne Ayrılık Kaygısı Üzerine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
Anne Ayrılık Kaygısı	Sabit	11,862	3,625	0,000	11,204	0,000	0,068
	Korkulu Bağlanma	0,629	5,372	0,000			
	Kayıtsız Bağlanma	0,120	1,089	0,277			
	Güvenli Bağlanma	-0,104	-0,875	0,382			
	Saplantılı Bağlanma	0,179	1,280	0,201			

Korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma ile anne ayrılık kaygısı arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur ($F=11,204$; $p=0,000<0,05$). Anne ayrılık kaygısı düzeyindeki toplam değişim %6,8 oranında korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma tarafından açıklanmaktadır ($R^2=0,068$). Korkulu bağlanma anne ayrılık kaygısı düzeyini arttırmaktadır ($\beta=0,629$). Kayıtsız bağlanma anne ayrılık kaygısı düzeyini etkilememektedir ($p=0,277>0,05$). Güvenli bağlanma anne ayrılık kaygısı düzeyini etkilememektedir ($p=0,382>0,05$). Saplantılı bağlanma anne ayrılık kaygısı düzeyini etkilememektedir ($p=0,201>0,05$).

F. Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Puanının Bazı Sosyo Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması

Çizelge 8 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam Puanının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu

<i>f, x ve ss Değerleri</i>				<i>ANOVA Sonuçları</i>						
Puan	Grup	N	x	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam	İlkokul	210	25,281	7,827	G. Arası	381,093	3	127,031		
	Ortaokul	119	25,210	7,681	G. İçi	29752,644	560	53,130	2,391	0,068
	Lise	162	23,389	6,153	Toplam	30133,738	563	0,000		
	Üniversite	73	24,438	7,354						

Katılanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanları anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir($p>0.05$).

Çizelge 9 Yalnız Kalma Korkusu Puanının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	N	x	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Yalnız Kalma Korkusu	İlkokul	210	12,119	3,999	G. Arası	61,727	3	20,576	1,365	0,252
	Ortaokul	119	11,824	3,896	G. İçi	8438,208	560	15,068		
	Lise	162	11,315	3,689	Toplam	8499,934	563	0,000		
	Üniversite	73	11,973	3,933						

Katılanların yalnız kalma korkusu puanları anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir($p>0.05$).

Çizelge 10 Terk Edilme Korkusu Puanının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	N	x	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Terk Edilme Korkusu	İlkokul	210	13,162	4,496	G. Arası	161,945	3	53,982	3,368	0,018
	Ortaokul	119	13,387	4,267	G. İçi	8975,989	560	16,029		
	Lise	162	12,074	2,981	Toplam	9137,934	563	0,000		
	Üniversite	73	12,466	4,035						

Katılanların anne eğitim düzeyine göre terk edilme korkusu puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(3, 560)} = 3,368$; $p = 0,018 < 0.05$). Farkın nedeni; anne eğitim düzeyi ilkokul olanların terk edilme korkusu puanlarının ($\bar{x} = 13,162$), anne eğitim düzeyi lise olanların terk edilme korkusu puanlarından ($\bar{x} = 12,074$) yüksek olmasıdır. Anne eğitim düzeyi ortaokul olanların terk edilme korkusu puanlarının ($\bar{x} = 13,387$), anne eğitim düzeyi lise olanların terk edilme korkusu puanlarından ($\bar{x} = 12,074$) yüksek olmasıdır.

Çizelge 11 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam Puanının Çocuğun Kardeş Sayısına Göre Farklılaşma Durumu

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	N	x	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam	Kardeş yok	58	24,931	6,561	G. Arası	648,755	3	216,252		
	1	218	23,959	7,063	G. İçi	29484,982	560	52,652	4,107	0,007
	2	150	23,787	6,633	Toplam	30133,738	563	0,000		
	3 Ve Üzeri	138	26,413	8,393						

Katılanların çocuğun kardeş sayısına göre çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(3, 560)}=4,107$; $p=0,007<0.05$). Farkın nedeni; çocuğun kardeş sayısı 3 ve üzeri olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarının ($\bar{x}=26,413$), çocuğun kardeş sayısı 1 olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarından ($\bar{x}=23,959$) yüksek olmasıdır. Çocuğun kardeş sayısı 3 ve üzeri olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarının ($\bar{x}=26,413$), çocuğun kardeş sayısı 2 olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarından ($\bar{x}=23,787$) yüksek olmasıdır.

Çizelge 12 Yalnız Kalma Korkusu Puanının Çocuğun Kardeş Sayısına Göre Farklılaşma Durumu

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	N	x	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Yalnız Kalma Korkusu	Kardeş yok	58	12,172	3,780	G. Arası	158,060	3	52,687		
	1	218	11,436	3,834	G. İçi	8341,874	560	14,896	3,537	0,015
	2	150	11,427	3,749	Toplam	8499,934	563	0,000		
	3 Ve Üzeri	138	12,652	4,047						

Katılanların çocuğun kardeş sayısına göre yalnız kalma korkusu puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(3, 560)}=3,537$; $p=0,015<0.05$). Farkın nedeni; çocuğun kardeş sayısı 3 ve üzeri olanların yalnız kalma korkusu puanlarının ($\bar{x}=12,652$), çocuğun kardeş sayısı 1 olanların yalnız kalma korkusu puanlarından ($\bar{x}=11,436$) yüksek olmasıdır. Çocuğun kardeş sayısı 3 ve üzeri olanların yalnız kalma korkusu puanlarının ($\bar{x}=12,652$), çocuğun kardeş sayısı 2 olanların yalnız kalma korkusu puanlarından ($\bar{x}=11,427$) yüksek olmasıdır.

Çizelge 13 Terk Edilme Korkusu Puanının Çocuğun Kardeş Sayısına Göre Farklılaşma Durumu

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	N	x	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Terk Edilme Korkusu	Kardeş yok	58	12,759	3,720	G. Arası	173,260	3	57,753		
	1	218	12,523	3,744	G. İçi	8964,675	560	16,008	3,608	0,013
	2	150	12,360	3,396	Toplam	9137,934	563	0,000		
	3 Ve Üzeri	138	13,761	4,993						

Katılanların çocuğun kardeş sayısına göre terk edilme korkusu puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(3, 560)}=3,608$; $p=0,013<0.05$). Farkın nedeni; çocuğun kardeş sayısı 3 ve üzeri olanların terk edilme korkusu puanlarının ($\bar{x}=13,761$), çocuğun kardeş sayısı 1 olanların terk edilme korkusu puanlarından ($\bar{x}=12,523$) yüksek olmasıdır. Çocuğun kardeş sayısı 3 ve üzeri olanların terk edilme korkusu puanlarının ($\bar{x}=13,761$), çocuğun kardeş sayısı 2 olanların terk edilme korkusu puanlarından ($\bar{x}=12,360$) yüksek olmasıdır.

Çizelge 14 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam Puanının Çocuğun Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	N	x	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam	1.sınıf	144	26,771	7,719	G. Arası	1005,450	3	335,150		
	2.sınıf	137	24,577	6,917	G. İçi	29128,288	560	52,015	6,443	0,000
	3.sınıf	117	23,692	7,112	Toplam	30133,738	563	0,000		
	4.sınıf	166	23,422	7,064						

Katılanların çocuğun sınıf düzeyine göre çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(3, 560)}=6,443$; $p=0,000<0.05$). Farkın nedeni; çocuğun sınıf düzeyi 1.sınıf olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarının ($\bar{x}=26,771$), çocuğun sınıf düzeyi 2.sınıf olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarından ($\bar{x}=24,577$) yüksek olmasıdır. Çocuğun sınıf düzeyi 1.sınıf olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarının ($\bar{x}=26,771$), çocuğun sınıf düzeyi 3.sınıf olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarından ($\bar{x}=23,692$) yüksek olmasıdır. Çocuğun sınıf düzeyi 1.sınıf olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarının ($\bar{x}=26,771$), çocuğun sınıf düzeyi 4.sınıf olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarından ($\bar{x}=23,422$) yüksek olmasıdır.

Çizelge 15 Yalnız Kalma Korkusu Puanının Çocuğun Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	N	x	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Yalnız Kalma Korkusu	1.sınıf	144	13,076	4,095	G. Arası	345,722	3	115,241	7,914	0,000
	2.sınıf	137	11,693	3,836	G. İçi	8154,212	560	14,561		
	3.sınıf	117	11,470	3,669	Toplam	8499,934	563	0,000		
	4.sınıf	166	11,036	3,646						

Katılanların çocuğun sınıf düzeyine göre yalnız kalma korkusu puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(3, 560)}=7,914$; $p=0,000<0.05$). Farkın nedeni; çocuğun sınıf düzeyi 1.sınıf olanların yalnız kalma korkusu puanlarının ($\bar{x}=13,076$), çocuğun sınıf düzeyi 2.sınıf olanların yalnız kalma korkusu puanlarından ($\bar{x}=11,693$) yüksek olmasıdır. Çocuğun sınıf düzeyi 1.sınıf olanların yalnız kalma korkusu puanlarının ($\bar{x}=13,076$), çocuğun sınıf düzeyi 3.sınıf olanların yalnız kalma korkusu puanlarından ($\bar{x}=11,470$) yüksek olmasıdır. Çocuğun sınıf düzeyi 1.sınıf olanların yalnız kalma korkusu puanlarının ($\bar{x}=13,076$), çocuğun sınıf düzeyi 4.sınıf olanların yalnız kalma korkusu puanlarından ($\bar{x}=11,036$) yüksek olmasıdır.

Çizelge 16 Terk Edilme Korkusu Puanının Çocuğun Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşma Durumu

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	N	x	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Terk Edilme Korkusu	1.sınıf	144	13,694	4,183	G. Arası	183,700	3	61,233	3,830	0,010
	2.sınıf	137	12,883	3,875	G. İçi	8954,234	560	15,990		
	3.sınıf	117	12,222	3,931	Toplam	9137,934	563	0,000		
	4.sınıf	166	12,386	3,983						

Katılanların çocuğun sınıf düzeyine göre terk edilme korkusu puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(3, 560)}=3,830$; $p=0,010<0.05$). Farkın nedeni; çocuğun sınıf düzeyi 1.sınıf olanların terk edilme korkusu puanlarının ($\bar{x}=13,694$), çocuğun sınıf düzeyi 3.sınıf olanların terk edilme korkusu puanlarından ($\bar{x}=12,222$) yüksek olmasıdır. Çocuğun sınıf düzeyi 1.sınıf olanların terk edilme korkusu puanlarının ($\bar{x}=13,694$), çocuğun sınıf düzeyi 4.sınıf olanların terk edilme korkusu puanlarından ($\bar{x}=12,386$) yüksek olmasıdır.

Çizelge 17 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam Puanının Çocuğun Yaşına Göre Farklılaşma Durumu

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	N	x	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam	6	89	26,023	8,216	G. Arası	708,339	4	177,085		
	7	148	25,777	6,845	G. İçi	29425,399	559	52,639		
	8	140	24,021	7,459	Toplam	30133,738	563	0,000	3,364	0,010
	9	139	23,209	6,426						
	10	48	24,208	8,207						

Katılanların çocuğun yaşına göre çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(4, 559)}=3,364$; $p=0,010<0.05$). Farkın nedeni; çocuğun yaşı 6 olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarının ($\bar{x}=26,023$), çocuğun yaşı 8 olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarından ($\bar{x}=24,021$) yüksek olmasıdır. Çocuğun yaşı 7 olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarının ($\bar{x}=25,777$), çocuğun yaşı 8 olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarından ($\bar{x}=24,021$) yüksek olmasıdır. Çocuğun yaşı 6 olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarının ($\bar{x}=26,023$), çocuğun yaşı 9 olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarından ($\bar{x}=23,209$) yüksek olmasıdır. Çocuğun yaşı 7 olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarının ($\bar{x}=25,777$), çocuğun yaşı 9 olanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarından ($\bar{x}=23,209$) yüksek olmasıdır.

Çizelge 18 Yalnız Kalma Korkusu Puanının Çocuğun Yaşına Göre Farklılaşma Durumu

<i>f, x ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	N	x	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Yalnız Kalma Korkusu	6	89	12,663	4,237	G. Arası	237,635	4	59,409		
	7	148	12,480	3,910	G. İçi	8262,299	559	14,780		
	8	140	11,457	3,880	Toplam	8499,934	563	0,000	4,019	0,003
	9	139	11,065	3,358						
	10	48	11,313	4,090						

Katılanların çocuğun yaşına göre yalnız kalma korkusu puanları anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(4, 559)}=4,019$; $p=0,003<0.05$). Farkın nedeni; çocuğun yaşı 6 olanların yalnız kalma korkusu puanlarının ($\bar{x}=12,663$), çocuğun yaşı 8 olanların yalnız kalma korkusu puanlarından ($\bar{x}=11,457$) yüksek olmasıdır. Çocuğun yaşı 7 olanların yalnız kalma korkusu puanlarının ($\bar{x}=12,480$), çocuğun yaşı 8 olanların yalnız kalma korkusu puanlarından ($\bar{x}=11,457$) yüksek olmasıdır. Çocuğun yaşı 6 olanların yalnız kalma korkusu puanlarının ($\bar{x}=12,663$), çocuğun yaşı 9 olanların yalnız kalma korkusu puanlarından ($\bar{x}=11,065$) yüksek olmasıdır. Çocuğun yaşı 7

olanların yalnız kalma korkusu puanlarının ($\bar{x}=12,480$), çocuğun yaşı 9 olanların yalnız kalma korkusu puanlarından ($\bar{x}=11,065$) yüksek olmasıdır. Çocuğun yaşı 6 olanların yalnız kalma korkusu puanlarının ($\bar{x}=12,663$), çocuğun yaşı 10 olanların yalnız kalma korkusu puanlarından ($\bar{x}=11,313$) yüksek olmasıdır.

Çizelge 19 Terk Edilme Korkusu Puanının Çocuğun Yaşına Göre Farklılaşma Durumu

<i>f, x ve ss Değerleri</i>				<i>ANOVA Sonuçları</i>						
Puan	Grup	N	x	Ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
	6	89	13,360	4,396	G. Arası	132,498	4	33,125		
	7	148	13,297	3,700	G. İçi	9005,436	559	16,110		
Terk Edilme Korkusu	8	140	12,564	4,169	Toplam	9137,934	563	0,000	2,056	0,085
	9	139	12,144	3,698						
	10	48	12,896	4,586						

Katılanların terk edilme korkusu puanları çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir($p>0.05$).

Çizelge 20 Çocuklarda Ayrılık Kaygısı Toplam Puanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşma Durumu

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	Shx	<i>T-Testi</i>		
						t	Sd	p
Çocuklarda Ayrılık Kaygısı	Çalışıyor	93	25,559	7,189	0,745	1,365	562	0,173
Toplam	Çalışmıyor	471	24,427	7,334	0,338			

Katılanların çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanları anne çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Çizelge 21 Yalnız Kalma Korkusu Puanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşma Durumu

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	Shx	<i>T-Testi</i>		
						t	Sd	p
Yalnız Kalma Korkusu	Çalışıyor	93	12,419	3,932	0,408	1,666	562	0,096
	Çalışmıyor	471	11,686	3,869	0,178			

Katılanların yalnız kalma korkusu puanları anne çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Çizelge 22 Terk Edilme Korkusu Puanlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşma Durumu

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	Ss	Shx	T-Testi		
						t	Sd	p
Terk Edilme Korkusu	Çalışıyor	93	13,140	3,875	0,402	0,872	562	0,383
	Çalışmıyor	471	12,741	4,059	0,187			

Katılanların terk edilme korkusu puanları anne çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

A. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasında anlamlı bir şekilde ilişki olup olmadığının araştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda beş hipotez geliştirilmiştir. Bu hipotezler;

Hipotez 1: Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 2: Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygılarını annelerinin ayrılma kaygıları yordamaktadır.

Hipotez 3: Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları, annelerinin bağlanma stilleri ile yordandır.

Hipotez 4: Annelerin bağlanma stilleri, ayrılık kaygıları ile ilişkilidir.

Hipotez 5: Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları, sosyo demografik bazı özelliklerle (anne eğitim düzeyi, kardeş sayısı, sınıf düzeyi, çocuğun yaşı ve anne çalışma durumu) yordanmaktadır, şeklinde düşünülmüş ve araştırma yapılmıştır.

Araştırmada Hipotez 1 olan “temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır” ile ilgili sonuçlar incelendiğinde; anne ayrılık kaygısı ile çocuklarda ayrılık kaygısı toplam arasında pozitif, anne ayrılık kaygısı ile yalnız kalma korkusu arasında pozitif, anne ayrılık kaygısı ile terk edilme korkusu arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Annenin ayrılma kaygısının çocuğun ayrılma kaygısını yordadığı ve anne ayrılık kaygısının artmasının çocuğun ayrılık kaygısını artırdığı görülmüştür.

Birinci hipotezde yer alan annenin bağlanma biçiminin çocuğun ayrılık kaygısı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Annenin bağlanma biçiminin çocuğun genel ayrılık kaygısı ile ilişkili olduğu ve ayrılık kaygısının alt boyutları olan terkedilme ve

yalnız kalma korkusu arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Annenin korkulu, kayıtsız, saplantılı bağlanma biçimini ile çocuğun ayrılık kaygısı arasında pozitif yönde korelasyon bulunmuştur. Annenin güvenli bağlanması ile çocuğun ayrılık kaygısı arasında negatif yönde korelasyon bulunmuştur.

Literatüre bakıldığında yapılan bir çalışmada; 9,10 yaşlarında olan ve 100 çocuktan oluşan grubun bağlanma stilleri ile annelerin bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bağlanma biçimi güvenli bağlanma olan annelerin çocuklarının da güvenli bağlanma örüntüsü geliştirdikleri bulunmuştur (Yıldız, 2008). Peleg, Halaby ve Whaby (2006), okul öncesi dönemde bulunan çocuklar ile anneleri arasındaki ayrılma kaygısı ilişkisini inceleyen bir çalışmada çocuğun ayrılma kaygısının annenin ayrılma kaygısı ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu belirlenmiştir (aktaran; Bora ve Ünüvar, 2019).

Bağlanma ve ayrılma kaygısı ile ilgili yapılan araştırmalar ve araştırmamızda ortaya çıkan korelasyonlar değerlendirildiğinde “temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları ile annelerinin ayrılık kaygıları ve bağlanma biçimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezinin araştırma sonuçlarına göre doğrulandığı değerlendirilmektedir.

Araştırmada, hipotez 2 olan “Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygılarını annelerinin ayrılma kaygıları yordamaktadır” ile ilgili sonuçlar değerlendirildiğinde anne ve çocuk ayrılık kaygısı toplamı arası neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur. Anne ayrılık kaygısının çocuklardaki ayrılık kaygısı toplam düzeyini arttırdığı görülmektedir. Ayrıca anne ayrılık kaygısının çocuklarda yalnız kalma ve terkedilme korkusu düzeyini arttırdığı görülmektedir. Peleg, Halaby ve Whaby (2006), yaptıkları çalışmada okul öncesi dönemde bulunan çocuklar ile annelerinin kaygıları arasındaki anlamlı bir ilişki bulunmuştur (aktaran; Bora ve Ünüvar, 2019).

Anne ayrılık kaygısı toplamı ile çocuk ayrılık kaygısı toplamı arasındaki anlamlı ilişki, anne ayrılık kaygı düzeyi arttığında çocuğunda ayrılık kaygı düzeyini arttırdığı görülmektedir. İki değişken arası sonuçlara göre, “temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygılarını, annelerinin ayrılma kaygıları yordamaktadır” hipotezinin doğrulandığı değerlendirilmektedir.

Araştırmada hipotez 3 olan “Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları, annelerinin bağlanma stilleri ile yordanmaktadır” ile ilgili sonuçlar değerlendirildiğinde annenin bağlanma stiline çocuğun kaygısını etkilediği ve annenin bağlanma biçimleri ile çocuklarda ayrılık kaygısı toplam arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur. Annenin korkulu bağlanmasının çocuğun yalnız kalma korkusu düzeyini arttırdığı görülmektedir. Annenin saplantılı bağlanma stili geliştirmiş olmasının çocuğun terk edilme korkusu düzeyini arttırdığı görülmektedir. Ancak korkulu ve kayıtsız bağlanmanın çocuğun terk edilme korku düzeyini arttırmadığı görülmüştür. Annenin güvenli bağlanma stiline sahip olmasının terk edilme korkusu düzeyini etkilemediği ancak anne güvenli bağlanmasının yalnız kalma korkusu düzeyini azalttığı görülmüştür. Literatüre bakıldığında 9-10 yaşlarında 100 çocuk ile yapılan bir çalışmada çocukların bağlanma stilleri ile annelerin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakılmış ve bağlanma biçimi güvenli olan annelerin çocuklarının da güvenli bağlanma örüntüsü geliştirdikleri bulunmuştur (Yıldız, 2008). Bağlanma ile ilgili yapılan bir çalışmada 100 ergenin ebeveynleri ile olan bağlanma ilişkileri incelenmiştir. Anneleri güvenli bağlanan ergenlerin güvenli bağlanma gerçekleştirdikleri görülmüştür (Akdağ, 2011). Orta çocukluk döneminde bulunan çocuklarla yapılan bir çalışmanın, ebeveynlerine bağlanmanın benlik saygısı ve kaygıya olan etkisi ile ilgili sonuçlarına bakıldığında ebeveynlerine güvenli bağlanan çocukların, benlik algıları yüksek kaygı puanlarının da düşük olduğu görülmüştür. (Sümer ve Şendağ, 2009). Literatürdeki benzer çalışmalara ve araştırma sonuçlarına bakıldığında araştırmada “Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygıları, annelerinin bağlanma stilleri ile yordanmaktadır” hipotezinin doğrulandığı değerlendirilmektedir.

Araştırmada hipotez 4 olan “annelerin bağlanma stilleri, ayrılık kaygıları ile ilişkilidir” ile ilgili sonuçlar değerlendirildiğinde, korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma ile anne ayrılık kaygısı arasındaki neden sonuç ilişkisini belirlemek üzere yapılan regresyon analizi anlamlı bulunmuştur. Araştırma sonuçlarında kayıtsız bağlanma, güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma anne ayrılık kaygısı düzeyini etkilemediği görülmüştür. Ancak korkulu bağlanmanın anne ayrılık kaygısı düzeyini arttırdığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde, stres ve

tehdit altında hissedildiğinde bağlanma ihtiyacı sisteminin devreye girdiği belirtilmiştir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011).

Araştırma sonuçları alan yazısı ile birlikte değerlendirildiğinden araştırmada “annelerin bağlanma stilleri, ayrılık kaygıları ile ilişkilidir” hipotezinin doğrulandığı değerlendirilmektedir.

Araştırmada hipotez 5 olan “Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygı düzeyleri, sosyo demografik bazı özelliklere göre (çocuğun yaşı, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne eğitim düzeyi ile anne çalışma durumu) farklılaşmaktadır” ile ilgili sonuçlara bakıldığında; çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanları anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Çocuklarda yalnız kalma korkusu, anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Araştırma sonuçlarına göre anne eğitim düzeyine göre terk edilme korkusu puanları anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. İlkokul ve ortaokul mezunu olan annelerin, lise mezunu olan annelere göre çocuklarında terkedilme korkusu düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür.

Daha önce yapılmış benzer araştırmalarda çocuklarda ayrılık kaygısının anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir (Küçüköyük, 2019 ve Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2003). Yaptığımız araştırmada da çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanı anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermemektedir. Literatürde belirtilen çalışmalar ile paralel sonuçlar alındığı görülmektedir. Ancak ayrılık kaygısının bir alt boyutu olan terkedilme korkusu, annesi ilkököl ve ortaokul mezunu olan çocuklarda annesi lise mezunu olan çocuklara göre yüksek çıkmıştır.

Çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanının çocuğun kardeş sayısına göre farklılaşma durumu değerlendirildiğinde kardeş sayısına göre çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanları anlamlı farklılık göstermektedir. Kardeş sayısı 3 ve üzeri olan çocukların ayrılık kaygılarının kardeş sayısı 1 olanlara göre yüksek olduğu görülmüştür. Kardeş sayısı 3 ve üzeri olan çocukların ayrılık kaygılarının kardeş sayısı 2 olanlara göre yüksek olduğu görülmektedir. Yalnız kalma korkusu puanının çocuğun kardeş sayısına göre farklılaşması değerlendirildiğinde; çocuğun kardeş sayısına göre yalnız kalma korkusu puanları anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Kardeş sayısı 3 ve üzeri olan çocukların yalnız kalma korkularının kardeş sayısı 1 olanlara göre yüksek olduğu görülmüştür. Kardeş sayısı 3 ve üzeri olan çocukların yalnız kalma korkularının kardeş sayısı 2 olanlara göre yüksek olduğu görülmektedir. Terk edilme

korkusu puanının çocuğun kardeş sayısına göre farklılaşması değerlendirildiğinde; çocuğun kardeş sayısına göre terk edilme korkusu puanları anlamlı farklılık göstermektedir. Kardeş sayısı 3 ve üzeri olan çocukların terk edilme korkusunun kardeş sayısı 1 olanlara göre yüksek olduğu görülmüştür. Kardeş sayısı 3 ve üzeri olan çocukların terk edilme korkularının kardeş sayısı 2 olanlara göre yüksek olduğu görülmektedir.

Çocuğun ayrılık kaygısının kardeş sayısına göre farklılaşması ile ilgili yapılan bir araştırmada kardeş sayısı arttıkça ayrılık kaygısının azaldığı belirtilmiş ve bunun sebebinin kardeş sayısı fazlaştığında sosyalleşmenin artması ile kaygının azalmış olabileceğine değinilmiştir (Küçüködük, 2019). Yapılan başka bir araştırmanın sonuçlarında çocukların ayrılık kaygıları ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2003). Ancak bizim yaptığımız çalışmada belirtilen çalışmaların aksine kardeş sayısı arttıkça, çocuklarda ayrılık kaygısının arttığı görülmüştür. Bunun sebebinin çocukların kardeş sayısı fazlaştıkça yalnız kalma ve terkedilme korkularından kaynaklandığı araştırma sonuçlarında görülmüştür.

Çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanının çocuğun sınıf düzeyine göre farklılaşması değerlendirildiğinde; sınıf düzeyine göre çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanları anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Sınıf düzeyi 1 olan çocukların 2,3 ve 4. sınıf düzeylerine göre ayrılık kaygılarının yüksek olduğu görülmektedir. Yalnız kalma korkusu puanının çocuğun sınıf düzeyine göre farklılaşması değerlendirildiğinde; sınıf düzeyine göre yalnız kalma korkusu puanları anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Sınıf düzeyi 1 olan çocukların 2,3 ve 4. sınıf düzeylerine göre yalnız kalma korkularının yüksek olduğu görülmektedir. Terk edilme korkusu puanının çocuğun sınıf düzeyine göre farklılaşması değerlendirildiğinde; sınıf düzeyine göre terk edilme korkusu puanları anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Sınıf düzeyi 1 olan çocukların 3 ve 4. sınıf düzeylerine göre terk edilme korkularının yüksek olduğu görülmektedir.

Küçüködük'ün 2019 da okul öncesi çocuklar ile yaptığı çalışmada çocukların okul öncesi eğitimden önce herhangi bir eğitim kurumuna gidip gitmemesi ile ilgili anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatürde temel eğitime devam eden çocukların sınıf düzeyine göre ayrılık kaygıları ile ilgili bir çalışmaya ulaşılammıştır. Ancak yaptığımız çalışmada sınıf düzeyleri 1 olanların genel ayrılık kaygıları ile yalnız kalma

korkuları ve terkedilme korkularının, sınıf düzeyi 2.,3,4 olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanının çocuğun yaşına göre farklılaşması değerlendirildiğinde; çocuğun yaşına göre çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarının anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Yaşı 6 olanların çocuklarda ayrılık kaygısı, yaşı 8 ve 9 olan çocuklara göre yüksek, yaşı 7 olanların çocukların ayrılık kaygısının, yaşı 8 ve 9 olan çocuklara göre yüksek olduğu görülmektedir. Ayrılık kaygısının alt boyutu olan, yalnız kalma korkusu puanının çocuğun yaşına göre farklılaşması değerlendirildiğinde; çocuğun yaşına göre yalnız kalma korkusu puanları anlamlı farklılık göstermektedir. Yaşı 6 olan çocukların yalnız kalma korkusu, yaşı 8,9 ve 10 olan çocuklardan yüksek bulunmuştur. Yaşı 7 olanların yalnız kalma korkusu yaşı 8 ve 9 olan çocuklardan yüksek bulunmuştur. Ayrılık kaygısının diğer alt boyutu olan terk edilme korkusu puanının çocuğun yaşına göre farklılaşması değerlendirildiğinde; terk edilme korkusu puanları çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir.

Küçüköğüt'ün 2019 da okul öncesi çocuklar ile yaptığı çalışmada çocukların okul öncesinde ayrılık kaygısı yaşadıkları belirlenmiştir. Bu çalışmada çocukların yaşının temel eğitime göre daha küçük olduğu göz önüne alındığında yaşı küçük olan çocukların ayrılık kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu düşünülebilir. Yaptığımız çalışmada yaşı küçük olan çocukların yaşı büyük olanlara göre ayrılık kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışmada yaşı küçük olan çocukların yaşı büyük olanlara göre daha yüksek yalnız kalma korkusu yaşadıkları görülmüştür.

Çocuklarda ayrılık kaygısı toplam puanlarının anne çalışma durumuna göre farklılaşma durumu değerlendirildiğinde; çocuklarda ayrılık kaygısının, anne çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Ayrılık kaygısının alt boyutları olan, yalnız kalma ve terkedilme korkusunun anne çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür.

Okul öncesi çocuklar ile yapılan benzer bir araştırmada; çocuğun ayrılık kaygısının anne çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2003) belirlenmiştir. Bu durum yaptığımız çalışmada çocuğun ayrılık kaygısının anne çalışma durumuna göre farklılaşmama sonuçlarını desteklemektedir.

Çocukların ayrılık kaygılarının sosyo demografik özelliklere göre değerlendirilmesi sonucunda; ; “Temel eğitime devam eden çocukların ayrılık kaygı düzeyleri, sosyo demografik bazı özelliklere göre (çocuğun yaşı, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne eğitim düzeyi ile anne çalışma durumu) farklılaşmaktadır” hipotezinin doğrulandığı değerlendirilmektedir.

B. Öneriler

1. Araştırmada annenin ayrılık kaygısının artması ile çocuğun ayrılık kaygısının da arttığı görülmüştür. Annelerin çocukları ile kuracakları ilişkide kendilerine yönelik ayrılık kaygılarını giderebilecek tedbirler almaları önerilebilir. Ayrılık kaygısı yaşayan çocukların annelerinin, çocuklardaki ayrılık kaygısını azaltabilecek, anne-çocuk ilişkisini geliştirici aile içi etkinlikler yapılabilirler. Anneler ayrılık kaygısı yaşayan çocukları ile yaşadıkları kaygı üzerine rahatlatıcı ve güven verici konuşmalar yapabilirler.
2. Araştırmada annenin korkulu, kayıtsız, saplantılı bağlanma biçimini ile çocuğun ayrılık kaygısı arasında pozitif yönde korelasyon bulunmuştur. Annenin güvenli bağlanması ile çocuğun ayrılık kaygısı arasında negatif yönde korelasyon bulunmuştur. Bu nedenle anneler kendi bağlanma stili ile ilgili bilgi edinip, çocuğun yaşadığı ayrılık kaygısı ile ilişkili olabileceği düşünülen bağlanma stilleri ile ilgili tedbir alabilirler.
3. Güvenli bağlanma stili geliştiren annelerin çocuklarında ayrılık kaygısı düzeyinin daha düşük olduğu görülmüştür. Annelere yönelik güvenli bağlanma stili ile ilgili bilgilendirici seminerlerin okul rehberlik servislerince yapılması önerilebilir. Ebeveynler okul ve sınıf ortamının güvenli olduğu ile ilgili çocuklarına bilgilendirme yapabilirler.
4. Araştırma sonuçlarına göre sınıf düzeyi 1 olan çocukların 2,3 ve 4. sınıf düzeylerine göre ayrılık kaygılarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu nedenle ailelerin, okula başlama döneminde ve 1.sınıf düzeyinde çocuklarını duygusal olarak desteklemeleri önerilebilir.
5. Araştırma sonuçlarında, sınıf düzeyi 1.sınıf olan ve 6 yaşında olan çocukların ayrılık kaygılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu nedenle temel eğitime başlayan ve devam eden çocuklara yönelik öğretmenlerin daha şefkatli ve güven verici olması ve güvenli ortam duygusu oluşturabilecek etkinlikler yapmaları önerilebilir.

VI. KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- AYDIN, B. (2006). **Çocuk ve Ergen Psikolojisi**. İstanbul; Nobel Akademik Yayıncılık, s. 73.
- BEE, H. Ve BOYD, D. (2009). **Çocuk Gelişim Psikolojisi**, (O. Gündüz, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- BOWLBY, J. (2012). **Bağlanma** (Çeviren: Tuğrul Veli Soylu) 1. Baskı, İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- BOWLBY, J. (2014). **Ayrılma** (Çeviren: Müge Günay) 1. Baskı, İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- BOWLBY, J. (2012a). **Sevgi Bağlarının Kurulması ve Bozulması** (Çeviren: Meltem Kamer) 1. Baskı, İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- BOWLBY, J. (2012b). **Güvenli Bir Dayanak**. (çev: Sarp Güneri) 1. Baskı, İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇOKLUK, Ö. ve KÖKLÜ, N. (2018). **Sosyal Bilimler İçin İstatistik**, Ankara: Pegem Akademi.
- DÖNMEZ, A., CELEN, N., ONUR, B. (2000). **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. İstanbul: İmge yayınları.
- DSM-IV (The Diagnostic and Statistical Manual for Mental Disorders-4), (2007). **Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı**. (Çev. Ertuğrul Köroğlu). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- DSM-V Amerikan psikiyatri Birliği **Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı**, Beşinci Baskı (DSM 5), Tanı Ölçütleri Elkitabım'ndan, çev. Köroğlu E, Hekimler Yayın Birliği; Ankara, 2014.
- FIELD, A. (2009). **Discovering statistics using SPSS**. SAGE Publications. Third edition. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC.
- GEORGE, D. ve MALLERY, M. (2010). **SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference**, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson
- İNAL, H. C. ve GÜNAY, S. (1993). **Olasılık ve Matematiksel İstatistik**. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara. Sayfa 261; Merkezi Limit Teoremi ve Büyük Sayılar Kanunu Konusu.
- KARASAR, N. (1998). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

- RUPPERT F. (2011). **Travma, Bağlanma ve Aile Konstellasyonları**, (Çev: Fatma Zengin) (1. Baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- SANTROCK, J.W. (2018). **Yaşam Boyu Gelişim Gelişim Psikolojisi**, (çev: Galip Yüksel) (13. Baskı). Ankara: Nobel.
- STAHL, S. (2014). **Bağlanma Korkusu**, (çev: Ceyda Aydın) İstanbul: Kuraldışı yayıncılık.
- TABACHNICK and Fidell, (2013). B.G. Tabachnick, L.S. Fidell. **Using Multivariate Statistics** (sixth ed.) Pearson, Boston (2013)
- TÜZÜN, O. ve SAYAR, K. (2006). **Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji**. Düşünen Adam, 2006, 19(1):24-39.

MAKALELER

- AKMAN, Y. (1994), Anaokulu Öğrencileri Ayrılık Kaygısı Ölçeği, **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 2(1), 13-18.
- ALİSİNANOĞLU, F. ve ULUTAŞ, İ. (2003). Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. **Eğitim ve Bilim**, 28(128), 65-71.
- BAŞBUĞ, S., CESUR, G., BATIGÜN, D.A., (2016). Algılanan ebeveynlik biçimi ve yetişkin ayrılma anksiyetesi kişilerarası bilişsel çarpıtmaların aracı rolü. **Türk Psikiyatri Dergisi**, 27, 1-13
- BORA, A. ve ÜNÜVAR, P. (2019). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Kaygıları İle Ebeveynlerinin Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 56/ 345-361
- CEYHAN, A.A., (2000). Ayrılık kaygısı belirtileri ölçeği geliştirme çalışmaları. **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 10 (2), 63-75.
- ÇANKAYA, Z. ve CANBULAT, N. (2017). Orta Çocukluk Döneminde Umut ve Ebeveynlere Güvenli Bağlanma. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 44,1-20.
- DOĞAN, T. (2016). Ergenlerde Ana Babaya Bağlanma: Türkiye Profili. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 8(4), 406-419.
- EKER, E. ve Ok, T. (2020). Bağlanma Stillerinin Duygusal Zekâ Üzerindeki Etkisi. **Social Mentality And Researcher Thinkers Journal**. 2020; 6(39):2616-2625.

- EVİRGEN, N. ve KAHRAMAN, Ö. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Bağlanma ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**.
- ERERMİŞ, S., BELLİBAŞ, E., ÖZBARAN, B., BÜKÜŞOĞLU D.N., ALTINTOPRAK, E., TEZAN, B.T., ÇETİN, K.S. (2009). Ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan okul öncesi yaş grubu çocukların annelerinin mizaç özellikleri. **Türk Psikiyatri Dergisi**, 20(1), 14-21.
- HARWİKİ, W. (2013). The Influence of Servant Leadership on Organizational Culture, Organizational Commitment, Organizational Citizenship behavior, and Employees' Performance (Study of Out Standing Cooperatives in East Java Province, Indonesia. **Journal of Economics and Behavioral Studies**,5(12): 876-885.
- HORTAÇSU, N., CESUR, S., ORAL, A. (1993). Ebeveyn ve kurumda yetiştirilen Türk çocuklarında depresyon ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiler. **Genetik Psikoloji Dergisi**, İnsan Gelişimi Üzerine Araştırma ve Teori, 154 (3), 329-337.
- JOHNSON, R. A. & Wichern, DEAN W. (2002). Applied Multivariate Statistical Analysis. **Prentice Hall USA**. Page 175; Law of Large Numbers.
- KESEBİR, S., KAVZOĞLU, S. Ö., ve ÜSTÜNDAĞ, M. F. (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 3(2), 321-342.
- MORSÜNBÜL, Ü. ve ÇOK, F. (2011). Bağlanma ve İlişkili Değişkenler. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 3(3), 553-570.
- ÖZTEN, E., TUFAN, A. E., ERYILMAZ, G., HIZLISAYAR, G. ve BULUT, H. (2016). The prevalence of adult separation anxiety disorder in a clinical sample of patients with attention-deficit/hyperactivity disorder. **Anadolu Psikiyatri Dergisi**; 17(6), 459-465.
- SÜMER, N., ve GÜNGÖR, D. (1999a). Çocuk Yetiştirme Stilllerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi. **Türk Psikoloji Dergisi**, 14(44), 35-58.
- SÜMER, N., ve GÜNGÖR, D. (1999b). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası bir Karşılaştırma. **Türk Psikoloji Dergisi**, 14(43), 71-106.
- SÜMER, N., ve ŞENDAĞ, M.A. (2009), Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı. **Türk Psikoloji Dergisi**, 24(63), 86-101.

ÖZEREN, G. S., ve AKIN, S. (2016). Anne-Baba Bağlanma Biçimleri ve Kişilerarası İlişkilerin Değerlendirilmesi. **FNG ve Bilim Tıp Dergisi**, 2(3), 222-232.

ÖZMEN, M. (2011). Bowlby ve Bağlanma Kuramı. İstanbul: **Psikanalitik Psikoterapiler Türkiye Psikiyatri Yayınları Derneği**, s. 152.

TEZE, S. ve ARSLAN, E. (2016). Ayrılık kaygısı değerlendirme ölçeği- çocuk/ebeveyn formu geçerlik ve güvenirlik çalışması. **The Journal of Academic Social Science Studies**, 48 (2), 333-344.

TEZLER

AKDAĞ, S. T. (2011). “Ergenlerin Bağlanma Stilleri ile Ebeveynlerinin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki”. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Antalya.

AKYOL, E. (2017). “İlkokul Çağı Çocuklarda Bağlanmanın Ebeveyn Dürtüsellliği ile İlişkisi”. (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ALKAN, M. (2007). “Duygudurum ve Kaygı Bozukluklarında Panik-Agorafobik Spektrumun ve Erişkin Ayrılma Kaygısının Komorbiditesi Ve Etkileri”. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.

AYGÜN, I. (2019). “Panik Bozuklukta Ayrılık Anksiyetesi ve Bağlanma Biçimlerinin İlişkisi”. (Yüksek lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.

ÇETİN, S.B. (2017). “Çocuklarda Ayrılık Kaygısı İle Anne-Babanın Ayrılık Kaygısı Ve Ebeveynliğe Yönelik Tutumları” (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı.

DEMİR, D. S. (2019). “Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri İle Sürekli Kaygı Düzeyi ve Sosyotropikotonomik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. (Yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, İstanbul

DEMİREL, C. (2018). “Yetişkinlerde Bağlanma Stilllerinin Mutluluk, Yaşam Doyumu Ve Depresyon İle İlişkinin İncelenmesi”. (Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.

GEZER, Z. Ü. (2001). “The relationship Between Attachment Styles Of Adolescents and Their Family Environments”. (Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- GÖRÜNMEZ, M. (2006). “Bağlanma Stilleri ve Duygusal Zekâ Yetenekleri”. (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa.
- HALİLOĞLU, S. (2008). “Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri, Bağlanma Biçimleri ve İşlevsel Olmayan Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İMAMOĞLU, S. (2003). “Öğretmen Adaylarının Öfke ve Öfke İfade Tarzları İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- KAPLAN, B. (2012). “Ergenlerde Bağlanma ve Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KESER, C. (2006). “Annenin Bağlanma Düzeyi ve Çocuk Yetiştirme Sürecinin Çocuğun Bağlanma Düzeyine Etkisi”. (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- KÜÇÜKÖDÜK, C. (2015). “3-5 Yaş Arasında ve Anaokuluna Giden Çocuk Annelerinin Ayrılma Kaygısı ve Bağlanma Biçimleri İle Çocuğun Davranışları ve Ayrılma Kaygısı Arasındaki İlişki: Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü”. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- MORSÜNBÜL, Ü. (2005). “Ergenlikte Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri, Cinsiyete ve Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi”. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ŞİRİN, I., (2015). “Annenin Çocuğuna Karşı Aşırı Korumacı Tutumuyla Annenin Çocukluk Çağında Yaşadığı Ayrılık Anksiyetesi Travması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- YILDIZ, C. (2008). “Üniversite Öğrencilerinin Geçmişte Yaşadıkları Ayrılık Kaygısı ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma”. (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

EK 1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Annenin Eğitim Düzeyi	İlkokul			Ortaokul		Lise		Üniversite	
Annenin Çalışma Durumu		Çalışıyor				Çalışmıyor			
Çocuğun Yaşı									
Çocuğun Cinsiyeti									
Çocuğun Kardeş Sayısı									
Çocuğun Okulu									
Çocuğun Sınıf Düzeyi									
Anne-Baba		Birlikte				Ayrı			

EK 2

AYRILIK KAYGISI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (EBEVEYN FORMU)

Yönerge: Aşağıdaki her bir soruyu dikkatli bir şekilde okuyunuz ve çocuğunuz için bu soruların ‘hiçbir zaman, bazen, sık sık veya her zaman’ olduğuna karar veriniz. Ondan sonra her bir soru için çocuğunuzun en iyi tanımladığını düşündüğünüz kelimenin önündeki alana X işareti koyunuz. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Çocuğunuzun genellikle nasıl hissettiğini tanımlayan kelimeleri hatırlayınız ve tercih ediniz.

Genellikle nasıl..... (hangi sıklıkla.....)

1.Çocuğunuz geceleri uykuya dalıncaya kadar sizin kalmanızı ister mi?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
2. Çocuğunuz doğum günü partisine veya oyun oynamak için bir yere gittiğinde tam zamanında onu alacağınıza dair söz vermek zorunda kalıyor musunuz?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
3. Çocuğunuz odada kimse yokken yalnız kalmaktan korkar mı?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
4. Çocuğunuz oynamak için iyi bir arkadaşının evine yalnız başına gitmeye çekinir mi?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
5. Çocuğunuz geceleri yalnız uyumaktan korkar mı?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
6. Çocuğunuz oyuna, doğum günü partisine veya okul sonrası aktivitelerine gittiğinde çocuğunuzla birlikte kalmaya ihtiyaç duyar mısınız?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
7. Çocuğunuz sizin ve babasının görebildiği bir yerde olup olmadığını sık sık kontrol eder mi?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
8. Çocuğunuz okula giderken tek başına servise binmekten çekinir mi?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
9. Çocuğunuz onun başına kötü şeyler geleceğinden kaygılanır mı?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
10. Çocuğunuz bütün gece rahat bir şekilde uyumak için sizin yanında olmanıza ihtiyaç hisseder mi?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
11. Çocuğunuz banyo yapmak, duş almak veya dişlerini fırçalamak için banyoda yalnız kalmaktan korkar, çekinir mi?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
12. Siz işinizi yapmak için veya çalışmak için ayrılırken çocuğunuz herhangi biriyle evde kalmaktan korkar mı?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
13. Çocuğunuz gündüzleyin odasında yalnız olmaktan korkar mı?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman
14. Çocuğunuz oynamak için iyi bir arkadaşını evine bırakılmaktan korkar mı?	----- hiçbir zaman	--- bazen	---sık sık	-----her Zaman

Yalnız kalma korkusu maddeleri: 1.3.5.10.11.13

Terk edilme korkusu maddeleri: 2.4.6.7.8.9.12.14

EK 3

İlişki Ölçekleri Anketi (Relationship Scales Questionnaire; RSQ)

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7			
Beni hiç	Beni kısmen	Tamamıyla	
Tanımlamıyor	tanımlıyor	beni tanımlıyor	

	1	2	3	4	5	6	7
1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem. (Korkulu)							
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli. (Kayıtsız)							
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım. (Güvenli)							
4. Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.							
5. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum. (Korkulu)							
6. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım. (Kayıtsız, Saplantılı-t)							
8. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum. (Saplantılı)							
9. Yalnız kalmaktan korkarım. (Güvenli-t)							
10. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim. (Güvenli)							
11. Çoğu zaman, romantik ilişkide olduğum insanların beni gerçekten sevmediği konusunda endişelenirim.							
13. Başkalarının bana çok yakınlaşması beni endişelendirir.							
14. Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim.							
17. İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız.							
18. Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzumu bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor.							
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli. (Kayıtsız)							
20. Birisi bana çok fazla yakınlaştığında rahatsızlık duyarım.							
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.							
22. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim. (Kayıtsız)							
23. Terk edilmekten korkarım.							
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder. (Korkulu)							
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim. (Kayıtsız)							
27. İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.							
28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım. (Güvenli-t)							
30. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum.							

EK 4

YETİŞKİN AYRILMA ANKSİYETESİ ANKETİ

Aşağıdaki sorular bir yetişkin (18 yaş üzeri) olarak yaşamış olabileceğiniz bazı belirtilere yöneliktir. Lütfen bu belirtileri yaşıyıp yaşamadığınıza göre sorunun karşısındaki uygun yeri işaretleyiniz.

Lütfen tüm soruları yanıtlayınız.

	Çok Sıklıkla	Sıklıkla	Nadiren	Hiç
1- Size yakın olan kişilerle birlikte evinizdeyken kendinizi daha güvende hissettiniz mi?				
2- Evinizden saatlerce uzak kalmakta zorluk çektiniz mi?				
3- Çantanızda veya cüzdanınızda size güven ya da huzur veren bir şeyler taşıyor musunuz?				
4- Uzun bir yolculuğa çıkmak üzere evden ayrılmazdan önce aşırı stres yaşadınız mı?				
5- Size yakın olan birinden ayrılmakla ilgili kâbuslar ya da rüyalar gördüğünüz oldu mu?				
6- Bir yolculuğa çıkmamızdan önce size yakın olan birinden ayrılmakla ilgili aşırı stres yaşadınız mı?				
7- Günlük işleriniz aksadığında çok huzursuz oluyormusunuz?				
8- Size en yakın kişilerle olan ilişkilerinizin yoğunluğu konusunda endişelendiniz mi? Örneğin çok aşırı bağı olmanızdan dolayı.				
9- İşiniz veya diğer düzenli ev dışı uğraşlarınız için evinizden ayrılmadan önce baş ağrısı, mide ağrısı ya da bulantı gibi (veya başka) belirtiler oldu mu?				
10- İnsanları yakınıınızda tutmak için çok fazla konuştuğunuzu fark ettiğiniz oldu mu?				
11- Size yakın kişilerden ayrıldığınızda (örneğin işe gitmek ya da evden dışarıya çıkmak için), özellikle onların nerede oldukları konusunda endişelendiniz mi?				
12- Gece tek başınıza uyumakta güçlük çeker misiniz? Örneğin bir yakınınız evdeyse daha iyi uyur musunuz?				
13- Size yakın olan kişilerin seslerini işitebiliyor ya da televizyonun veya radyonun sesini duyuyorsanız daha kolay uyuduğunuzu fark ettiniz mi?				
14- Size yakın olan kişilerden uzak kaldığınızı düşündüğünüzde çok sıkıntı yaşadınız mı?				
15- Evinizden uzakta olmayla ilgili kâbuslar ya da rüyalar gördünüz mü?				
16- Yakınlarınızın ciddi bir zarar görebileceği hakkında çok fazla endişelenir misiniz? Örneğin, bir trafik kazası geçirmeleri veya ölümcül bir hastalığa yakalanmaları gibi.				
17- Günlük olağan işlerinizi yaparken, size yakın olan kişilerle bağlantı kurmanızı engelleyecek değişimlerin olması sizi çok huzursuz eder mi?				
18- Önemsediğiniz insanların sizi terk edeceği konusunda çok fazla endişelenir misiniz?				
19- Hiç, evde ya da yatak odasında ışıklar açıkken daha iyi uyuduğunuzu fark ettiğiniz mi?				
20- Özellikle size yakın kişiler evde değilse, evde tek başınıza kalmaktan kaçınmaya çalışır mısınız?				
21- Size yakın olanlardan ayrıldığınızı ya da onların sizi terk ettiğini düşündüğünüzde, aniden gelen sıkıntı nöbetleri ya da panik ataklarınız (örneğin, aniden titreme, terleme, çarpıntı, nefes darlığı gibi) oldu mu?				
22- Size yakın olan kişilerle düzenli olarak (örneğin her gün) telefon görüşmeleri yapmadığınızda sıkıntı yaşadığınızı fark ettiniz mi?				
23- Önemsediğiniz birisi sizi terk ettiğinde, bu durumla başa çıkamayacağınızdan ya da onsuz yapamayacağınızdan korktunuz mu?				
24- Size yakın olan kişilerden ayrıldığınızda aniden gelen sıkıntı nöbetleri ya da panik ataklarınız (örneğin ani titreme, terleme, çarpıntı, nefes darlığı gibi) oldu mu?				
25- Sizi, yakın olduğunuz birilerinden ayrabilecek muhtemel olaylarla hakkında çok fazla endişelenir misiniz? Örneğin, işle ilgili gereklilikler gibi.				
26- Hiç, size yakın olan kişiler "çok fazla konuştuğunuzu" söylediler mi?				
27- Bazı insanlarla olan ilişkilerinizin, onlar için sorunlar oluşturacak kadar yakın olduğu konusunda endişelenir misiniz?				

Evrak Tarih ve Sayısı: 07.04.2022-47376

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :E-88083623-020-47376
Konu :Etik Onayı Hk.

07.04.2022

Sayın Mehmet Metin KAYA

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 24.03.2022 tarihli ve 2022/05 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur. Bilgilerinize rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Hüseyin KAZAN
Müdür Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BSR4DJV7V2 Pin Kodu : 82962

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-aydin-universitesi-ebys?>

Adres : Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL

Telefon : 444 1 428

Web : <http://www.aydin.edu.tr/>

Keş Adresi : iau.yazisleri@iau.hs03.kep.tr

Bilgi için : Hicran DEMİR

Unvanı : Yazı İşleri Uzmanı

ÖZGEÇMİŞ

İlk, orta ve lise öğrenimini Ağrı/Doğubayazıt'ta tamamladı. 1994 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı lisans mezunu. Millî Eğitim Bakanlığında; Okul Müdür Yardımcılığı, Okul Müdürlüğü, Milli Eğitim Şube Müdürlüğü, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Halen İstanbul ili Bağcılar ilçesi Aşık Veysel İlk Okulunda rehber öğretmen olarak görev yapmakta. Evli ve 3 çocuk babası.